

Masarykova univerzita v Brně

Fakulta sportovních studií

Katedra gymnastiky a úpolů

Machiavelli – zdroje pro taktiku moderní sebeobranu

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:
PhDr. Bc. Zdenko Reguli, Ph.D.

Vypracoval:
Bc. Miroslav Stavěl
2. ročník ASEBS

Brno, 2009

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně pod vedením PhDr. Bc. Zdenka Reguliho, Ph.D. a uvedl v seznamu literatury všechny použité literární i odborné zdroje. Dále souhlasím s umístěním své diplomové práce ve studovně FSpS MU.

V Brně 15. 4. 2009

Podpis:

*„Základní lidskou slabostí je, že člověk nepředvídá bouři, když je
pěkné počasí...“*

(Niccolò Machiavelli)

Poděkování

Především děkuji PhDr. Bc. Zdenku Regulimu, Ph.D. za odborné konzultace a rady při zpracování diplomové práce. Dále děkuji všem trpělivým respondentům.

OBSAH:

ÚVOD	5
1. NICOLLO MACHIAVELLI – OSOBNOST, DÍLO A JEHO VÝZNAM	8
1.1 Život a myšlenky N. Machiavelliho	8
1.2 Dílo	13
1.2.1 Hlavní díla N. Machiavelliho	13
1.2.2 Vladař	15
1.2.3 Úvahy o umění válečném	16
1.2.4 Rozpravy o prvních deseti knihách Tita Livia	17
1.3 Význam díla N. Machiavelliho	18
2. MODERNÍ SEBEOBRANA	22
2.1 Sebeobrana v současnosti	22
2.2 Legislativně – právní rámec pro sebeobranu	24
2.2.1 Okolnosti vylučující protiprávnost	25
2.2.2 Neposkytnutí pomoci	27
2.3 Taktika moderní sebeobrany	29
2.3.1 Taktika a strategie	29
2.3.2 Psychologická příprava	32
3. ZDROJE Z DÍLA N. MACHIAVELLIHO PRO TAKTIKU MODERNÍ SEBEOBRANY	36
4. EMPIRICKÁ ČÁST	46
4.1 Metodologie	46
4.1.1 Metody	46
4.1.2 Pracovní postup	47
4.2 Otázky pro rozhovor	47
4.3 Odpovědi respondentů	50
4.4 Analýza rozhovorů	63
4.5 Shrnutí	67
ZÁVĚR	69
POUŽITÁ LITERATURA A INTERNETOVÉ ZDROJE	72
RESUME	

ÚVOD

Rčení, že „účel světí prostředky“ je většině z nás jistě známo a mnohým je známo i jméno jeho autora – Nicolla Machiavelliho. Machiavelli byl italský politik, diplomat, spisovatel, historik a vojenský teoretik. Tato osobnost, žijící na přelomu 15. a 16. století ve městě Florencii, vzbuzuje do dnešních dnů rozporuplné reakce. Při studiu oboru Aplikovaná sportovní edukace bezpečnostních složek na Fakultě sportovních studií Masarykovy univerzity v Brně jsme absolvovali předmět Taktika (principy) sebeobran. Zde byla probírána a fundovaně vysvětlována problematika taktiky moderní sebeobran, na což bych v této práci rád navázal. Mimo jiné zde bylo řečeno, že v sebeobraně je „vše dovoleno“, jde-li o život a právě této tezi se Machiavelliho všeobecně známé rčení nápadně podobá. K výběru tématu diplomové práce mě tedy přivedla myšlenka, čím může přispět filozof 16. století k taktice moderní sebeobran. V práci je upřednostněna osobní sebeobrana, profesní sebeobranou se zabývá pouze okrajově.

Většina lidí si Machiavelliho pojí s nejméně rozměrným dílem a to s knihou Vladař. Autor byl vážen pouze podle tohoto jediného díla. Pro mnohé je tato kniha kodexem tyranie, kde "cíl ospravedlňuje prostředky". Tato doktrína je nazvána „machiavelismem“. Zde můžeme vysvětlit následující pojmy:

machiavelistika - machiavelistická taktika, metoda

machiavelismus - politika prováděná bez ohledu na morální principy, užívající jakýchkoli prostředků

(Akademický, 2001)

V oblasti bojových umění, profesní a osobní sebeobran se pohybují již asi 17 let. Většinou se jednalo o systémy, které nějakým způsobem souvisely s asijskými bojovými uměními. Nyní jsem se však studiem Machiavelliho díla dostal ke starověkému, antickému i středověkému válečnictví. Do mého zorného pole se tak dostaly řecké městské státy (Sparta, Athény), Řím, středověké znalosti vojenství apod. Prostudováním knih Vladař, Úvahy o umění válečném a Rozpravy o prvních deseti knihách Tita Livia z rozsáhlého díla Nicolla

Machiavelliho, které by podle mého názoru mohly nejvíce korespondovat s taktikou v moderní sebeobraně, jsem byl dosti překvapen.

Zároveň je však nutné podotknout, že v posledních několika letech jsem situací a vztahy v naší společnosti poněkud frustrován. Do popředí se dostávají otázky, na které není snadná a jednoznačná odpověď. Jaký smysl má osobní sebeobrana v pojetí většiny „škol“, podíváme-li se na útoky fotbalových fanoušků, extremistů všemožné příslušnosti a politického spektra, gangů zlodějů všeho druhu či ze zahraničí se blížících školních přestřelek? Má jedinec šanci ubránit se? Zda se demokracie v tomto pojetí, jak ji známe z reality všedního života, blíží představám většiny slušných občanů? Jak anonymita, sobeckost, nevšímavost, ale i nejednoznačnost ve výkladu práva převažují nad pomocí druhému v nesnázích? Lidé buď rezignují, stahují se „do ulit“ a raději nikam nechodí nebo se uchylují k druhé formě extrému, a to že se ozbrojují k vlastní obraně. Přičteme-li fenomén dnešní doby alkohol a drogy, dostáváme dosti „nebezpečný a výbušný koktejl“... Vzpomeňme, kolik nočních potyček končí použitím chladných či střelných zbraní. „V současné době lidé při řešení konfliktů většinou hned sahají k těm nejrazantnějším metodám.“ (Novák, 2007)

Ovšem vrátíme-li se k taktice sebeobrany, je rčení „účel světí prostředky“ velmi inspirujícím, ne-li základním pravidlem. Podle mého názoru jde v sebeobraně o předejití fyzickému střetu s útočníkem, což vyžaduje taktické zásady, psychickou přípravu a odolnost. „Jak tedy přežít ozbrojený konflikt? Nejlepším způsobem je do žádného se nikdy nedostat.“ (Černý, 2004) Velmi důležitá, ba přímo zásadní, je dle mého názoru psychologická příprava. „Opomíjená, nesprávně směřovaná a nekomplexní psychologická příprava lidí, kteří získávají dovednosti, jak druhým ubližovat, může vést k velkým osobním problémům, životním zklamáním a v neposlední řadě ke konfliktům se zákonem.“ (Novák, 2007) Pokud již k fyzickému útoku dojde a jsme nuceni se bránit, jde o to „přežít“, což vyžaduje fyzickou přípravu a nácvik technik sebeobrany. Až na třetí místo v této hierarchii bych zařadil trestně-právní důsledky. Vhodná taktika je však pojítkem mezi všemi uvedenými prvky a té zřejmě rozuměl Machiavelli velmi dobře. Myšlenky a úvahy Machiavelliho z jeho téměř pět set let starých

textů jsou z mého pohledu pro moderní dobu stále aktuální, využitelné a inspirující.

Hlavním cílem této práce je v teoretické části analyzovat Machiavelliho dílo z pohledu dnešní sebeobrany. Dále ověřit, zda mohou filozofie a myšlenky Machiavelliho přispět taktice moderní sebeobrany a jejich možnou implementaci do výukových metod dnešní sebeobrany a bojových umění. Získat odpovědi na řadu otázek, vztahující se k taktice, sebeobraně, právnímu rámci pro sebeobranu, etice a filozofii sebeobrany. Zde byla zvolena metoda práce studia odborné literatury. V empirické části je cílem práce zjistit názory respondentů na vybrané zdroje z Machiavelliho díla pro moderní sebeobranu a možnou nadčasovost jeho myšlenek. Dokumentovat tyto informace za pomoci šetření formou strukturovaného rozhovoru a jeho kvalitativní analýzy.

Obsahem této práce není obhajoba Machiavelliho, ale snaha poukázat na nadčasovost jeho myšlenek, možného výkladu jeho díla a přínosu v pozitivním smyslu slova. V teoretické části práce je v první kapitole, mimo Machiavelliho života a díla, popsán též pozdější vliv jeho díla na významné osobnosti filozofie, politiky i umění. Druhá kapitola je věnována moderní sebeobraně, legislativnímu rámci pro její uplatnění a taktice sebeobrany. Třetí kapitola analyzuje zdroje pro taktiku moderní sebeobrany z vybraných Machiavelliho děl.

1. NICOLLO MACHIAVELLI – OSOBNOST, DÍLO A JEHO VÝZNAM

1.1 Život a myšlenky N. Machiavelliho

Niccollo Machiavelli (1469 – 1527) byl významnou postavou renesanční Itálie (obr. 1). Napsal jedno z největších politických děl humanismu. Machiavelli se narodil 3. května 1469 ve Florencii. Rodiče Bernard Machiavelli a Bartolomea di Stefano Nelli představovali starou florentskou rodinu, která díky tomu, že nepodnikala ani v obchodě, ani ve výrobě, ani v peněžnictví, ale spoléhala na pozemkový majetek, nepodléhala proměnlivým podmínkám, jež se nevyhnuly ani vládnoucím Medicejům. Nemohla však být zase tak bohatá. Nicméně mladý Machiavelli se hodně podobal mladým šlechticům svého města, včetně mladého Lorenza Medicejského (1449 - 1492). Rád se účastnil veselých večírků různých bratrstev a akcí, kde fungoval jako „bavič“. Skládal totiž velmi snadno kratší básně a popěvky v lehkém, mírně ironickém a „posměváčkovském“ duchu. Z té doby pocházejí jeho Karnevalové písně a Kapitoly, což byly drobné básně a epigramy, vydané ovšem později. Kdyby se vše vyvíjelo normálním tempem a v logice doby a původu, byl by skončil jako námezdný literát mocného rodu, jakých jeho doba znala celou řadu. Roku 1498 však došlo k významné změně v historii Florencie. Devětadvacetiletého Machiavelliho revoluční vítr vynesl na významné místo sekretáře. Během tohoto období byl také tajemníkem Desíti (tj. úřadu války) a tajemníkem úřadu Devíti (tj. nového velení milice), kde setrval do roku 1511, kdy byla republika, v jejímž čele stál Pier Soderini (1450 – 1522), vyvrácena a její zánik znamenal návrat Medicejů. Během let 1507 – 1511 byl Machiavelli pověřen čtyřmi misemi do Francie, jednou misí do Německa, kromě mnoha jiných v Itálii. Na svých cestách se setkával s dobrodruhy, ministry, vyslanci, s lidmi duchovními i světskými, se spisovateli, i urozenými ženami. Největší význam však pro něj mělo seznámení s Cesarem Borgiou (1475 -1507), vévodou valenckým, jehož rozhodnost, energičnost a neúnavnost na mladého diplomata hluboce zapůsobily. Niccolo viděl v Borgiovi dokonalý typ vladaře. Prvotní impuls k sepsání velkých politických pojednání Machiavelli zřejmě našel

ve chvíli, když na Silvestra roku 1502 Alessandro Borgia sezval své spojence, kteří se proti němu spikli, a zbavil se jich. Toto období přineslo Machiavellimu značnou politickou erudici. Sám tuto dobu nazýval svým „zlatým věkem“. Ve Florencii však proti Borgiaům trvala nenávist, a tak bez výtek nezůstal ani Machiavelli za to, že o vévodovi a o jeho politické činnosti posílal domů do Florencie příliš lichotivé zprávy. Po návratu Medicejů k moci upadl Machiavelli do podezření, že je účastníkem spiknutí namířené proti vládě rodiny Medicejských. Byl uvězněn, mučen, ale nakonec jako nevinný propuštěn. Poté se uchýlil do ústraní a věnoval se studiu historických pramenů a meditoval nad osudem Florencie a celé Itálie. Právě zde se zrodilo jeho dílo *Vladař*. Florencie v té době byla stále ještě srdcem Itálie, kde se znovu rozhořela myšlenka republiky po vzoru republiky římské. Jeho vztah k republikánství byl asi následující. Potřeba flexibility brání Machiavellimu, aby předložil definitivní řešení vlády. Jednotliví vládci jsou nezbytní pro založení a reformování státu, republikánské vlády se lépe osvědčují v udržování státu již ustavených. Republiky jsou schopny lépe se přizpůsobit měnícím se podmínkám díky svému smíšenému občanstvu, a navíc skýtají lidem větší možnost seberealizace. Machiavelli si uvědomoval moc lidu. Jsou konečným soudcem veškerých politických činů. V podání Machiavelliho a jeho současníků sloužilo klasické republikánství také k ospravedlnění rostoucí moci státu. Nezávislost a sláva Florencie a láska ke svobodě mu byly morální vzpruhou a posilovaly jeho přesvědčení, že Itálie může být znovu velkou svobodnou zemí pouze za předpokladu, že bude mít v čele silného vladaře. Uvážíme-li Machiavelliho situaci po návratu Medicejů, je paradoxní, že právě tento rod považoval za nástroj osvobození. Byla to mylná představa, jak se brzo ukázalo, ale současně i důkaz síly jeho osobnosti, i když tehdejší vliv neodpovídal jeho zásluhám. Považovali ho spíš za literáta než za státníka a muže činu. Navíc jeho chudoba, celkem nezřízený život ani plebejské návyky jeho reputaci nijak nepřidávali. Za určitý čas se mu podařilo dostat se do služeb Medicejů a dosáhnout titulu oficiálního historiografa Florencie. Když roku 1525 odevzdával své osmidílné Florentské letopisy papeži Klimentu VII. (1475 – 1534), předával v nich vlastně první italské dějiny. Sice nedokončené, ale rozvržené a sepsané podle velkorysého plánu. Vynesly Machiavellimu uznání a

po letech znovu i úřad (stal se inspektorem opevnění Florencie). To bylo roku 1526, ale téměř na den a rok později byli Medicejové znovu vyhnáni, vyhlášena republika a Machiavelli se dočkal opět nevděku. (Víchová, 2005)

Jeho dílo *Vladař* je obecně hodnoceno jako kodex tyranie založený na spojení teorií: „cíl ospravedlňuje prostředky“ a „úspěch je završením a chválou díla“. Tato doktrína byla nazvána machiavellismem. Podle Machiavelliho je politický akt nutno posuzovat politickými kritérii, nikoli podle etických a náboženských. Machiavelli nepopírá významnou roli náboženství ve státě, jež spočívá ve vedení občanů k dobru a poslušnosti. Když však konfrontuje politika s volbou mezi veřejným úspěchem a soukromou ctností, doporučuje se tradiční morálky zřít. *Vladař* má vycházet z předpokladu, že lidé jsou špatní. Ne že by měl opustit dobré jednání, počestnost, loajálnost, ale musí umět použít síly, je-li ohrožen prospěch státu. Pokud nemá všechny dobré vlastnosti, má je předstírat. A naopak má-li je, je krajně nežádoucí, aby se jimi vždycky a za všech okolností řídil. Pro vznik samotného díla byly velmi důležité zkušenosti, které Machiavelli získal z opakovaných cest a velvyslaneckých misí do Francie. V jeho době byla Itálie stále ještě naplněna renesanční pýchou a pohlížela na Evropu očima Danta jako na barbarský kraj ležící za Alpami. Fakt je, že severní sousedy převyšovala svou kulturou, bohatstvím, uměleckými díly a tvůrčím duchem. Jaké ale bylo překvapení Italů, když zjistili, že mají tyto „barbarské“ cizince přímo v domě a nedaří se jim vyhnat je silou ducha. Tito cizinci si v údivu prohlíželi zázraky ducha ve Florencii, Benátkách, Římě a jinde a cizí vladaři si navykli zvat ke svým dvorům, a také bohatě odměňovat, umělce, kteří až dosud obletovali pouze italské mocné, avšak teď zcela bez výčitek začali oslavovat Františka I. nebo Karla V. Z někdejší pyšné Itálie se v Machiavelliho ostrém pohledu stává nemocná dáma ohrožovaná zhoubou zevnitř i zvenčí. Není to už vlast, jak ji cítí a ctí demokrat Machiavelli, není to už společnost svobodná z vlastní vůle, vláda všech v zájmu všech, ale spolek svobodný leda z vůle a z milosti papeže nebo císaře.

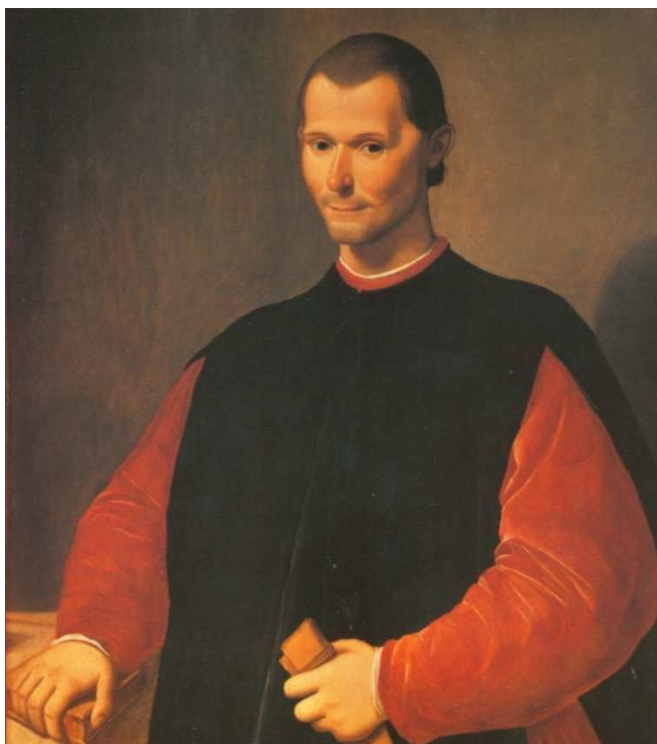
(Niccolò, 2008)

Machiavelli chtěl Itálii pozvednout z hlubin a naději viděl v Lorenzu Medicejském. Vlast pro něj byla božstvem a její vůle a zájem je *suprema lex* – nejvyšší zákon. Lorenzo zaujal Machiavelliho možná proto, že se pokoušel o

vytvoření rovnováhy mezi jednotlivými státy a systému vzájemné obrany a bezpečnosti, a proto si ho vyvolil za vladaře schopného vybudovat vlast odpovídající jeho představám. V této době dochází Machiavelli k poznání, že svět není řízen nadpřirozenými silami nebo náhodami, ale lidským duchem, který se řídí neúprosnými zákony. Historický fakt není činem prozřetelnost či výsledek náhody, ale výslednicí působení „sil věcí“, podřízených zákonům lidského ducha a přírody. Poznává, že dějiny nejsou shlukem, ale zřetězením příčin a následků, výsledkem sil poháněných názory, vášněmi a zájmy lidí. Proto politika nebo umění vládnout se nerozvíjí v ideálním světě morálky, ale v reálném světě, což tedy znamená, že vládnutí znamená především poznání a zvládnutí sil, které hýbou světem. Státník je člověk, který si umí rozvrhnout vlastní možnosti potřebné ke zvládnutí těchto sil a k jejich využití pro svůj cíl. Neboli nebýt jen silný jako slon, ale umět být i opatrný jako liška. Umění politika spočívá v tom, že si umí přesně vymezit cíl a zvolit prostředky. Taková je logika vlády nad světem. A právě aplikací této neúprosné logiky je Machiavelliho Vladař. Kdokoli před ním se pokusil stanovit pravidla vlády, vycházel z etických, nikoli praktických a reálných skutečností. Machiavelli se v tomto díle věnuje různým situacím či nástrahám, kterým musí panovník čelit. Zároveň vždy radí, jak se má vladař různých problémů vyvarovat. Pojednává o různých formách vlád, přičemž se specializuje především na knížectví. Nejprve se dozvídáme, jak se vláda získává, poté autor rozebírá, jakým způsobem lze moc udržet. Vše je dokládáno na historických příkladech, ať už z antiky, či z tehdejší Itálie. Je patrné, že v Cesaru Borgiu skutečně vidí panovníka, který nic nezanedbal a dělal vše, co má rozumný, moudrý a opatrný vladař dělat. Cesare Borgia byl považován za násilníka, ale jeho tvrdost přinesla Romani pořádek, svornost, mír a jistotu. Machiavelli zdůrazňuje, že jakýkoliv vladař, ať už šlechtic či člověk, kterého dosadí lid, by měl být přítelem lidu, protože jinak v něm nenalezne oporu v těžkých dobách. V jedné z kapitol se Machiavelli pouští do výkladu o družích vojsk a žoldnících. Zde je patrný autorův názor, který zastával již před návratem Medicejských. Machiavelli totiž velmi usiloval o vytvoření národní armády. Na obranu této myšlenky dokonce napsal dílo Válečné umění. (Víchová, 2005)

Problém panovníkovy shovívavosti a tvrdosti rozplétá Machiavelli ve prospěch občanských přísných trestů, které vidí jako daleko milosrdnější než shovívavost vůči nepořádkům a rozbrojům, které nutně musí skončit zle pro všechny – vražděním a loupením, zatímco trest postihuje pouze jednotlivce. Zároveň řeší otázku čemu dát přednost, zda popularitě či respektu. Podle Machiavelliho je výhodnější oželet to první. Panovník má budit respekt, avšak ne strach, protože ten vede pouze k nenávisti. A protože nejsou všichni lidé čestní, tak ani rozumný panovník nemůže vždy dodržovat své slovo. Ke konci knihy začíná Machiavelli rozebírat důvod neúspěchů jednotlivých italských knížat. Prezentuje myšlenku, že všechno je z poloviny dílem osudu a z poloviny (nebo z části) dílem člověka. Jeho hrdinou je člověk, který pochopil a umí regulovat síly přírody a člověka a učiní z nich nástroje své vlády. Cíl může být chvályhodný nebo zavrženíhodný, a pokud je hodný zavržení, Machiavelli jako první zvedá hlas proti a varovně i prst. Morální odpovědnost je tedy v cíli, nikoliv v prostředcích. Ty jsou hodny odsouzení, pokud se jejich volba řídí libidem, vášní nebo fanatismem, které nemají cíl. A pohrdání si zaslouží i ten, kdo nemá pevný charakter, což mu nedovoluje sledovat cíl, rozumem určený k dosažení. Machiavelli touží po jednotné suverénní a „konstituční“ Itálii bez vlivu barbarů a ničemných kněží. (White, 2006)

Machiavelliho nová politická metoda také spočívá v myšlence, že „ten, kdo dovolí, aby se někdo stal mocným, sám sebe zničí“. Tím nejdůležitějším je spořádaná svobodná společnost, autonomie národů, osvobození od ničemných kněží. Machiavelliho názory odpovídají základům moderní liberální a demokratické společnosti Evropy. Machiavelli odmítá antickou představu politiky jako aplikované etiky, ty spolu podle něj nemají co dělat. Cílem politiky je zajistit trvale uspořádaný stát, který není zmítán krizemi a není ohrožen vnitřním rozpadem a nikoli zajistit dobro pro všechny členy společnosti, jak si představoval Platón a další starověcí myslitelé. Udržet takový stát ovšem může jen silný vůdce nadaný patřičnou vůlí k moci. Machiavelli tedy představoval jistě užitečný obrat od myšlení o tom, jaká by politika měla být k tomu, jaká skutečně je. Machiavelli zemřel 21. června 1527 ve vsi Sant Andrea. (Víchová, 2005)

Obr. 1: Portrét N. Machiavelliho z 2. poloviny 16. století (autor Santi di Tito)
(File, 2009)

1.2 Dílo

1.2.1 Hlavní díla N. Machiavelliho

Rozsáhlé dílo N. Machiavelliho můžeme rozdělit podle zaměření do tří kategorií:

1. Politické a vojenské analýzy
2. Dějiny
3. Básně, hry a jiná krásná literatura

Názvy děl jsou uvedeny v originálních italských názvech. Překlady děl, která vyšla v českém jazyce, jsou uvedena v závorce. Data se vztahují k období jejich vzniku, většina Machiavelliho děl byla vydána až po jeho smrti (1527).

1. Politické a vojenské analýzy

- *Discorso sopra le cose di Pisa* (1499)
- *Del modo di trattare i popoli della Valdichiana ribelati* (1502)

- *Del modo tenuto dal duca Valentino nell'ammazzara Vitellozzo Vitelli, tec.* (popis metody, kterou užil vévoda Valentino k zabiti Vitelloza Vitelliho, atd.) (1502)
- *Discorso sopra la provisione del danaro* (1502)
- *Discorso del' ordinaire los tato di Firenze alle Armi* (1506)
- *Rapporto delle cose dell'Alemagna* (1508)
- *Il decennale secondo* (1509)
- *Ritratti delle cose di Francia* (1510)
- *Distorsi sopra la prima deca di T. Livio* (Rozpravy o prvních deseti knihách Tita Livia) 3 sv. (1513-18)
- *Il Principe* (Vladař, 1513-14)
- *Dell'arte della guerra* (Úvahy o umění válečném, 1518-20)
- *Discorso sopra il riformare los tato di Firenze* (1520)
- *Sommario delle cose della cittr do Lucca* (1520)
- *Frammenti storici* (1525)
- *Provvisione per la Instituzione dell'Ufficio dč cinque Provveditori della Mura della Cittr di Firenze* (1526)

2. Dějiny

- *Vita di Castruccio Castracani da Lucca* (Život Castruccia Castracaniho z Lukky, 1520)
- *Istrie florentine* (Florentské letopisy), 8 sv. (1521-5)

3. Básně, hry a jiná krásná literatura

- *Il decennale primo* (1504)
- *Andria* (Tarentiovy komedie 1513)
- *Mandragora* (Mandragora, komedie, 1513 nebo 1514)
- *L'Asino* (1517)
- *Belfagor arsi diavolo* (Belfagor, novela, cca 1517)
- *Clizia* (1524)

(White, 2006)

1.2.2 Vladař

První latinský plagiát tohoto díla, tištěný v Neapoli roku 1524 pod původně použitým názvem *O knížectvích*. Pod názvem *Vladař* vyšlo toto dílo teprve roku 1532, tedy pět let po autorově smrti. V té době už byly na světě i *Rozpravy o prvních deseti knihách Tita Livie*, které vyšly roku 1531. Ale byl to právě *Vladař*, který od samého počátku přitahoval největší pozornost a byl zdrojem řady nesprávných výkladů. (White, 2006)

Dílo *Vladař* bylo určeno jako dárek pro Lorenza Medicejského, který v té době vládl Florencii a byl autorovým blízkým přítelem. Machiavelli v něm viděl naději pro budoucnost roztržité Itálie. Kniha obsahuje soubor rad, kterými by se panovník měl řídit, má-li být úspěšným a dobrým vládcem své zemi. Kniha je rozdělena na 26 kapitol, které se zabývají převážně různými problémy vlády. Machiavelli od začátku zřetelně vymezuje, že se bude zabývat vládou v knížectvích, nikoliv v republice. Důvodem je skutečnost, že vláda v knížectvích se snadněji udrží a navíc to bylo běžné zřízení pro tehdejší italské městské státy. Určuje a rozčleňuje, jakým způsobem je možné vládu získat (vlastním přičiněním, ozbrojenou silou nebo štěstím). Dále hovoří o tom, jak si moc udržet a neztratit ji. Zřejmý důkaz Machiavelliho etického myšlení, přichází ve chvíli, kdy říká, že "ten, kdo dosáhl moc zločinem a musel potom páchat zbytečné ukrutnosti a nelidskosti, je hoden zavržení. A to i tehdy, když nemůžeme přehlédnout jeho statečnost a vynalézavost v boji". (Mráziková, 2006)

Jako velmi důležitý faktor ovlivňující úspěch vidí Machiavelli vojsko. Naprosto striktně odsuzuje žoldnéřské vojsko, protože není spolehlivé. Stejně tak nevýhodné je spoléhat se na vojsko jiného panovníka, poněvadž to nikdy nemůže být dostatečně věrné - nebojuje se zaujetím a může kdykoliv utéct. Bídu Itálie způsobilo právě dlouholeté spoléhání na žoldnéřské vojsko. Žádný stát není bezpečný bez vlastního vojska. Machiavelli rovněž popisuje, že pokud jde o dodržení slova, je panovník vázán tímto slibem, jen pokud to neohrozí jeho postavení. Zde jde etika naprosto stranou. Také v omezené míře toleruje vládu tvrdé ruky. Občasné, byť přísné tresty jsou pro občany lepší než shovívavost k nepořádkům. Machiavelliho pojetí světa nemá místo pro Boha a zásahy vyšších sil do lidských životů. Uznává sice, že náhoda může občas sehrát klíčovou roli,

nicméně schopnosti se musí vždy prokázat. Machiavelli svým způsobem vyloučil Boha ze své střízlivé analýzy života lidí. Naprosto neshovívavý je i v otázce kněžích, které vidí jako jednu z nejhorších panovníkových překážek. Svobodná vůle člověka pro něj není jen prázdné slovo, ale naopak hlavní věc, o kterou se opírá. Zároveň ale přiznává, že pro úspěch je nutné přizpůsobit se měnícím podmínkám, které jsou jen těžko ovlivnitelné. V poslední kapitole Machiavelli volá po sjednocení Itálie, což bylo jeho největší přání po celý život. Viděl, že síla je v jednotě a ne rozdrobeném území a častých šarvátkách. Kniha je celkově prodchnuta touhou po sjednocení rodné země, autonomii národů a spořádané svobodné společnosti oproštěné od vlivu církve. I přes značnou komplikovanost jednotlivých myšlenek je *Vladař* naprosto jednoznačně formulován - použitý jazyk je přesný a jednoznačně popisující. *Vladař* je dílem, jehož podíl na moderní filozofii nemůže rozmělnit čas a jež ještě po dlouhou dobu bude stěžejním pro mnoho světových myslitelů a politiků. (Machiavelli, 2001)

1.2.3 Úvahy o umění válečném

Úvahy o umění válečném jsou jediným dílem vydaným za Machiavelliho života. (White, 2006)

Machiavelli toto dílo věnoval Lorenzu Fillipovi Strozzimu (1513 -1571), patriciji florentskému. Je rozděleno do šesti knih. Na začátku svého díla hledá rozdíly mezi životem vojenským a životem civilním. Vrací se i do dávných dob, kde nám ukazuje na různých příkladech, jak si dříve byly tyto dvě formy života blízké. Pro tuto práci je kniha stěžejní z hlediska potencionálních zdrojů pro taktiku moderní sebeobrany. Tato kniha je psána na památku Cosima Rucellaie (1495 – 1519), který zemřel ve velmi mladém věku a Machiavelli ho dává za příklad řádného občana. Byl ochoten obětovat svým přátelům cokoli, včetně vlastního života. a nezalekl se ani nejtěžšího úkolu pro vlast. Za to nejvzácnější, co zanechal, považuje Machiavelli soubor rozhovorů s Fabrizioem Colonnou, se kterým na procházkách rozprávěl o záležitostech války, o něž se tak zajímal. (Lilla, 2006)

Vše začíná, když se Fabrizio Colonna vrací roku 1516 z Lombardie, kde bojoval po boku krále Ferdinanda Aragonského. Cestou se zastavil ve Florencii,

aby se pozdravil se šlechtici, se kterými se důvěrně znal. Tehdy jej Cosimo pozval do svých zahrad, aby se z jeho vědomostí co nejvíce dověděl. Byli tam i jiní mladí šlechtici, velice vzdělaní muži, jako byli Zanobi Buondelmonti, Batista Della Palla a Luigi Alamanni. Machiavelli, aby se vyhnul psaní, co ten řekl a co ten odpověděl, zapisoval pouze jména mluvčích. Tito čtyři muži si předávali slovo, v kladení otázek se diskutující střídali a tím se měnilo i téma. Nejdříve se zabývali antikou, jaké bylo vojsko dříve a jaké je dnes. Mluvílo se o hrdosti, jakou měli vojáci dříve a dnes a co pro ně znamená služba své vlasti v armádě. Poté mluvili o složení vojska. Fabrizio by si i zde vzal příklad z antiky a spojil by římské a řecké sestavy vojska. Toto téma dále rozvíjeli (například jakými taktickými tahy zmařit protivníkovi záměry a jak vyžrát na jeho lstivé manévrování atd.). Posledním tématem je táboření, ve kterém se zabývají tím, jak by mělo být vojsko organizováno v táboře, kde by měly být příkopy, hlídky a další důležité věci pro chod tábora. V této knize jsou velice často uváděny příklady z historie. Například různé bitvy nebo rozložení vojsk v různých zemích.

Hlavní postavy: Cosimo Rucellaie, Fabrizio Colonna, Zanobi Buondelmonti, Batista Della Palla a Luigi Alamanni (Machiavelli, 2001)

1.2.4 Rozpravy o prvních deseti knihách Tita Livia

Rozpravy nad prvními deseti knihami Tita Livia je velmi obsáhlé dílo Niccola Machiavelliho. Dílo je věnováno Zenobiu Buondelmontimu a Cosimu Rucellaie a zabývá se otázkami vzniku, udržení a vývoje republik. Machiavelli cituje z každé kapitoly prvních deseti knih Dějin Tita Livia a následně tento text rozebírá a hodnotí jeho význam. Římská republika je pro Machiavelliho velkým vzorem pro jeho současnost. Tvrdí, že stát může založit pouze jeden člověk, který ji vtiskne počáteční zákony a řád, příkladem jsou Romulus a Rémus. Dále uvádí, že republika musí mít velké štěstí a silnou nezkaženost svých občanů, aby se mohla udržet a rozvinout. Státy, ve kterých je živá vzpomínka na svobodu republiky, je ale prý obtížné později pokořit. Bez ohledu na autoritu a minulost viníka, je nutné ho spravedlivě potrestat, pokud se skutečně provinil. Úspěch římské republiky přisuzuje vhodnému balancování mezi třemi typy vlád – demokracie, autokracie a

oligarchie patricijů. V tomto střetu vidí motor, který Řím hnal kupředu. Tato kniha bývá zastíněna Machiavelliho dalším, známějším a kontroverznějším dílem *Vladař*.

(Rozpravy, 2009)

1.3 Význam díla N. Machiavelliho

Machiavelli byl v očích mnoha lidí zatracencem. Ještě za jeho života mu *Vladař*, jenž se posléze měl stát jeho nejslavnějším dílem, dokonale pošpinil jméno a učinil z něj naprosto neoprávněně – kacíře ba přímo satana. Dá se snadno pochopit, proč se *Vladař* stal nejslavnějším Machiavelliho dílem. Je krátký a razantní, radikální a přímý. Ač tato kniha musela dříve či později vyvolat spory, širší veřejnost ji začala pokládat za dílo, jež své čtenáře kazí a podněcuje k páchání zla teprve poté, co byla běžně spojována s agresivními a vlivnými vůdci a státníky. V této nové Evropě byl Machiavelli nenáviděn katolíky, kteří jeho myšlenky pokládali za protikřesťanské, ale hnusil se i protestantům, neboť ti zase byli přesvědčeni, že katoličtí vůdcové, zejména pak radikální Kateřina Medicejská (1519 – 1589), na jeho slovech založili svou krvavou politiku. A tak se stalo, že *Vladař* obdržel (a dodnes leckde má) cejch literatury navádějící ke zlu. V době, kdy byl *Vladař* prvně přeložen do angličtiny (1640), byl už chudák Niccolo neoddelitelně ztotožněn s označením „Old Nick“ ve významu Belzebub. O Machiavelliho se zjevně hluboce zajímal Shakespeare. Ve třech svých hrách (*Hamlet*, *Othello*, *Jindřich VI.*) na něj přímo odkazuje a nejednoho ze svých nejmocnějších hrdinů přímo vytváří podle vzoru Machiavelliho ideálního panovníka. Shakespearovy hry přímo oplývají postavami, které jako by postupovaly přesně podle Machiavelliho zásad. Geniální Florentin popisoval skutečnost takovou, jakou ji viděl. Byl kronikářem lidské slabosti i síly. V sedmnáctém století si Machiavelliho dílo začalo získávat obhájce i sžíravé nenávislné kritiky. Ve druhé polovině sedmnáctého století vystoupili na Machiavelliho obranu James Harrington a Algernon Sidney. O generaci později se pak uznávaný vzdělanec John Trenchard zcela vzdal tradičního pohledu na Machiavelliho. Vzav v potaz kromě *Vladaře* i ostatní Italova závažná literární díla, zejména *Rozpravy* a *Úvahy o umění válečném*, snažil se přivést své

vrstevníky k pochopení, že v Machiavellim je dlužno hledat něco víc než jen jeho nesprávně pochopené nejproslulejší dílo. Pro svobodné duchy, k jakým náleželi Spinoza, Montaigne a Francis Bacon, muže kteří připravovali půdu pozdějšímu osvícenství, představoval Machiavelli cestu k analýze „základní podstaty“ povahy člověka i lidské společnosti. Machiavelliho odhalení, že lidé jsou od přirozenosti sobečtí a bezzásadoví a že lidská společnost bude vždy tíhnout ke zkáze a úpadku, jim znělo naprosto pravdivě. Mnozí z těchto revolučních myslitelů, kteří se už nechtěli nechat svazovat vysněnými představami klasických filozofů a do jisté míry se i osvobodili od náboženského pravověří, náhle objevili otevřenost a jasnost Machiavelliho spisů, hodnot, které mnozí jejich předchůdci ignorovali či přímo zavrhovali. Našli se mnozí, kteří Machiavelliho myšlenky pokládali za zcela negativní a zhoubné. Roku 1793 napsal Bedřich Veliký, sám významný politický despota, hanlivý pamflet, nazvaný Antimachiavelli. Bedřichovy postoje ovšem zastínili mnohem větší duchové osvícenství, kteří si mnoha Machiavelliho názorů vysoce vážili. Locke, Hobbes a Hume oceňovali některé Machiavelliho myšlenky a v souladu s vlastními filozofickými postoji si nejvíc cenili skutečnosti, že italský renesanční myslitel vykreslil svět, jaký skutečně je, nikoli jaký by si lidé přáli mít. Machiavelli si byl víc než kdokoli jiný vědom nadčasové hodnoty svých myšlenek. Nahlížel zcela lidské vlastnosti a popisoval, co vidí, jeho myšlenky nejen přetrvaly další staletí, ale přisvojovaly si je další a další generace, které je přizpůsobovaly svým vlastním potřebám. Hegel interpretoval Machiavelliho republikánství jako vzor pro svou vlastní vizi. Lidské bytosti se podle Machiavelliho potácejí v bahně sobeckých zájmů a nejsou tedy schopny vytvořit ideální republiku. Italský myslitel nikdy nepředpokládal, že národní státy či republiky budou trvat na věčné časy. Francis Bacon aplikoval Machiavelliho myšlenky na svou vlastní rodící se filozofickou koncepci. Vůdcové francouzské revoluce i iniciátoři anglické války, stejně jako mnozí před nimi i po nich četli Machiavelliho způsobem, který se jim hodil do krámu. Marxův pokus o adaptaci machiavelismu má dva naprosto zásadní kazy. Zaprvé – a to je zvlášť důležité – Machiavelli se nikdy nedomníval, že by stát měl být řízen lidem. V Machiavelliho představě ideální vlády lid spolupracuje s vladařem. Ctnost a hrdost občanů slouží k udržení společenské stability. Panovník jedná s lidem poctivě, ale v ohrožení

musí projevit sílu a schopnost vládnout železnou pěstí, pakliže to okolnosti vyžadují. Moderním jazykem bychom Machiavelliho vizi ideálního státu mohli nejspíš nazvat jistou formou korporativismu. Hlavní rozdíl mezi Machiavelliho představou ideálního státu a moderní západní demokracií spočívá v míře účasti veřejnosti na vládě. Dalším podstatným rysem, v němž se Machiavelli a Marx zásadně liší, je představa o jedinečné hodnotě vlastní politické vize. Machiavelli nikdy netvrdil, že jeho ideální model je jediným způsobem úspěšného fungování státu. V rámci jeho základních směrnic si lze představit celou řadu rozmanitých vládních forem. Tímto způsobem uvažování Machiavelli o celá staletí předběhl svou dobu, neboť dnešní relativismus, pragmatismus a pluralismus jsou základními hesly liberální demokracie, která zajistila stabilitu Západu na déle než půl století. V posledních desetiletích si Machiavelliho přivlastnili kapitáni průmyslu, což vyvolalo vydání velkého množství publikací, jejichž autoři aplikují machiavelistické principy na sféru ekonomiky a obchodu. Letmý pohled na jeden z nejstarších a nejznámějších knižních internetových obchodů www.amazon.com nám odhalí záplavu knižních titulů, nabízejících rady v Machiavelliho duchu. Úspěch takovýchto prací vede k řadě vedlejších aplikací machiavelismu. Některé z těchto knih jsou spíš legrace, jiné však skutečně mohou být užitečné politickým manipulátorům, všechny jen podtrhují obecný význam jeho myšlenek. Dokonale ilustrují brilantní způsob, jímž velký Florentin přesně postihl povahu člověka a jeho motivaci. Zdůrazňují nadčasovou hodnotu Machiavelliho myšlenek a skutečnost, že se zabýval obecně platnými směrnicemi, které lze využít na milion způsobů. Daleko víc zavádějící než úsilí o aplikaci machiavelismu na obchodní sféru bývají pokusy označit určité historické postavy či dokonce události za přímo ovlivněné Machiavellim a jeho radami, vyjádřenými ve *Vladaři* nebo *Rozpravách*. Francouzský hugenot Innocent Gentillet publikoval hojně šířenou knihu, nazvanou *Contre-Machiavel*, v níž vinu za masakr bartolomějské noci klade jednoznačně na Machiavelliho bedra, neboť prvotní inspirátorka tohoto krveprolití, Kateřina Medicejská, byla prý myšlenkami italského arciděla doslova uhranutá. Tvrzení, že Hitlera, Musolliniho, Pol Pota či Stalina inspirovala k jejich hanebnostem četba *Vladaře*, je rovněž zavádějící. Napoleon kdysi prohlásil, že *Vladař* je jedinou knihou, kterou stojí za to číst, a její výtisk prý

míval pod polštářem, ale je také pravda, že všichni diktátoři, kteří byli obeznámeni s Machiavellim, byli nejprve tyrany, a teprve pak četli jeho dílo. Musíme mít na mysli, že Machiavelli popisoval to, čeho byl svědkem za léta své politické služby, a své poznatky kombinoval s vynikající znalostí antických dějin. (White, 2006)

Machiavelliho taktika není za našich dnů o nic rozšířenější, než byla za jeho života nebo v dlouhé a špinavé historii temných postav, žijících dávno před jeho narozením. Nesporný je ovšem obrovský Machiavelliho vliv na politologii i historickou analýzu lidského jednání. Chceme-li správně porozumět světu, Machiavelli nám k tomu nabízí dva cenné nástroje. Zaprvé znalostí jeho filozofie, odhalíme specifickou machiavelistickou strategii, uplatňovanou hráči na světové politické scéně. Zadruhé má Machiavelliho politická filozofie – na rozdíl od moderních politických teorií – mocného spojence v historii. Můžeme pozorovat odlivové a přílivové vlny vývoje civilizace a všimnout si, jak v průběhu pěti set let dějinný proud vždy neomylně sledoval trendy, vytyčené Machiavelliho zákonitostmi. Machiavelli stavěl své knihy na přímých zkušenostech a studiu historie. Machiavelliho analýzy prokazovaly svou pravdivost i následných pět set let, a že mnohá národní společenství se vyvíjela přesně tak jako předpokládal, mnozí ho neváhali označit za proroka. Veškerá dezinterpretace Machiavelliho díla má své kořeny v očerňujícím tónu, jímž bylo jeho jméno po staletí vyslovováno. Machiavelli machiavelismus nevynalezl, ale vyzoroval, a pokud bude lidstvo lidstvem, bude se vždy chovat podle jím popsanych principů. (White, 2006)

2. MODERNÍ SEBEOBRAANA

V dobách před rokem 1989 bylo možné věnovat se osobní sebeobraně spíše v různých kroužcích (zvláště sebeobrana pro ženy). Z úpolových sportů, které byly použitelné i pro účely vlastní obrany, byly nejvíce rozšířené a preferované zápas, box, judo a karate. Absolutní převahu pro širokou veřejnost měly v tehdejší době, ostatně jako i dnes, kolektivní sporty, zvláště kopaná a hokej. Nutno však podotknout, že i v těch několika málo úpolových disciplínách dosáhli naši sportovci významných úspěchů. Po 17. listopadu 1989 je možné zaznamenat obrovský „boom“ různých sebeobránných systémů, bojových sportů a umění z různých částí světa, především však z Asie. V posledních několika letech lze opět pozorovat jistý posun v této oblasti. Pomineme-li mediálně a komerčně „veleúspěšné“ turnaje K-1 a ultimátní zápasy, můžeme pozorovat velmi zajímavé sebeobránné systémy, bojové sporty a umění, které si pomalu, ale jistě hledají své místo i v naší republice. Jedná se například o brazilské jiu jitsu a jeho významný vliv pro boj na zemi, efektní pohyblivou capoiereu, či dříve veřejnosti zapovězené armádní bojové systémy jako je musado, krav maga a systema. Důležité je si uvědomit, že pro vlastní obranu v případě napadení jsou využitelné různé prvky, techniky, taktika, případně psychologická příprava z celé této škály sebeobránných systémů, úpolových, bojových sportů, bojových umění a podobně. Je tedy otázkou věku, fyzické kondice a vlastní motivace, chce li se člověk podobným aktivitám věnovat a vybrat si z možností dnešní moderní doby. Pro účely této práce je však nutné rozvést pojem sebeobrány a její rozdílnost vůči bojovým uměním.

2.1 Sebeobrana v současnosti

Úpolové sporty a různé úpolové činnosti, které se zabírají řešením konfliktních situací – fyzických střetů v denním životě začleňujeme do **sebeobrány**. Sebeobrana není sportovní odvětví, ale úpolové sporty z ní vycházely a současně ji zpětně ovlivňovaly. Sebeobrana je v trestním právu dovolená - viz. podmínky nutné obrany (Trestní zákon, §13). V sebeobraně jde o snahu napadeného vyhnout se fyzickému střetu, a pokud to není možné, vyřadit

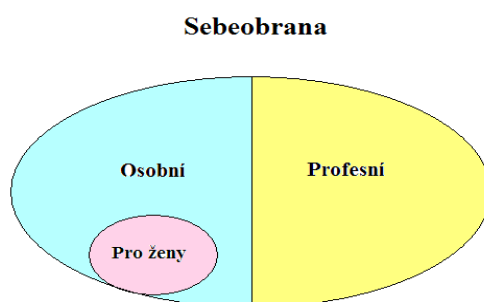
útočníka z boje. V boji můžeme použít jakýkoliv v dané situaci nejúčinnější prostředek, který však musí být přiměřený stupni nebezpečí útoku. Sebeobrana přispívá k výchově a vzdělávání široké obce občanů a zdokonaluje jejich psychickou a fyzickou připravenost a schopnost bránit se. (Ďurech, 2000)

Sebeobranu tvoří různé úpolové aplikace. Je užitkovou pohybovou činností. Aplikace znamená, že sebeobrana je otevřeným systémem, tedy:

- aby bylo možné podle okolností (zúčastněné osoby, situace...) měnit konkrétní úpolové činnosti
- aby sebeobraná akce byla dostatečně účinná a rychlá
- aby byly současně zachovány zájmy chráněné zákonem (především život a zdraví osob)

Sebeobrana vzniká aplikací úpolů ve stavu nutné obrany. Rozdělujeme ji na (obr. 2):

1. Osobní sebeobranu – je určena nejširší oblasti zájemců, lze v nich nalézt všechny věkové, profesní a jiné kategorie. Důležitá skupina, na kterou musí být v osobní sebeobraně brán zvláštní zřetel, jsou ženy a dívky. Pro ně je určena sebeobrana žen.
2. Profesní sebeobrana – je určena pro ty, jimž se úpoly staly součástí povolání. Podle charakteru používaných technik ji můžeme rozdělit na sebeobranu pro:
 - bezpečnostní složky
 - ozbrojené složky
 - ostatní profese

Obr. 2: Rozdělení sebeobrany (Reguli, 2005)

Další dělení sebeobranu:

- proti ozbrojenému útočníkovi
- proti neozbrojenému útočníkovi

Z pohledu využití zbraně obráncem na:

- sebeobranu beze zbraně (úder, kopy, kryty, hody, páky, škrčení, znehybnění apod.)
- sebeobranu se zbraní
 - náhodně získaná zbraň (písek, kámen, tužka, židle, telefonní aparát apod.)
 - bodné a sečné zbraně, tyče, mláty, střelné zbraně

(Sebeobrana, 2009)

Sebeobranu jako takovou je třeba chápat obšírněji, protože snahou každého člověka je, aby k přímému fyzickému střetu nedošlo. Přímý fyzický kontakt hrozí zraněním nebo smrtí jedné, či obou stran. (Reguli, 2005)

Boj zblízka není čistou technikou, kterou vyučují školy bojových umění.

Je to krutý, násilný boj, ve kterém jsou jen živí vítězové nebo mrtví poražení.

(McNab, 2007)

Bojová umění jsou zejména pohybové systémy, které se vyvinuly ze starých způsobů boje, a které se dnes uplatňují jako součást životní cesty, pro sport, sebeobranu nebo je jejich cílem zachování tradice a kulturního dědictví bojová umění se od ostatních úpolových aktivit liší především vnitřním obsahem, svojí filozofií a také smyslem cvičení. (Reguli, 2005)

2.2 Legislativně – právní rámec pro sebeobranu

Pro účely této práce se musíme také zamyslet nad právním rámcem pro případné užití sebeobranu, který nám umožňují zákony platné v České republice. Fakt, že pokud se budeme bránit potencionálnímu útoku a následně se dostaneme do konfliktu se zákonem, jen podporuje rčení, že „neznalost zákonů neomlouvá“. Z těchto důvodů je třeba následující pasáže považovat za velmi důležité, nechceme-li mít (byť v dobré víře) co dočinění v lepším případě s přestupkovou komisí na městském úřadě či se soudem v případě horším. Zde nutno podotknout, že z celé šíře této problematiky a změní zdejších zákonů, musíme s určitostí zmínit

tzv. okolnosti vylučující protiprávnost a neposkytnutí pomoci. Obě záležitosti řeší Zákon č. 140/1961 Sb. (dále jen Trestní zákon).

2.2.1 Okolnosti vylučující protiprávnost

Jedná se o skutek, který by byl za normálních okolností posuzován jako trestný čin a ten kdo takový skutek spáchá, by byl potrestán. Za splnění určitých podmínek je však beztrestný. Pro účely sebeobrany jsou podstatné tři následující:

Nutná obrana (§ 13 trestního zákona)

Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný tímto zákonem, není trestným činem. Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.

Krajní nouze (§ 14 trestního zákona)

Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému tímto zákonem, není trestným činem. Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil.

Oprávněné použití zbraně (§15 trestního zákona)

Trestný čin nespáchá, kdo použije zbraně v mezích zmocnění příslušných zákonných předpisů.

Další okolnosti vylučující protiprávnost:

- svolení poškozeného na základě občanského zákoníku
- plnění zákonné povinnosti nebo rozkazu (upravují jiná právní odvětví)
- výkon práva a povolání (upravují jiná právní odvětví)
- riziko ve výrobě a výzkumu (upravují jiná práva odvětví)

(Zákon č. 140/1961 Sb)

Podmínky nutné obrany:

1. útok ohrožuje společenské vztahy a zájmy chráněné trestním zákonem - život, zdraví, majetek

- obránce může chránit své zájmy, ale i zájmy někoho jiného
- zpravidla se jedná o útok člověka, vyloučen však není útok poštvaného zvířete

- obrana vždy směřuje proti útočnickovi, je-li jich více, proti kterémukoli z nich
- nejde o nutnou obranu, napadají-li se osoby vzájemně
- nutná obrana není přípustná proti záměrně vyprovokovanému útoku
- musí se jednat o útok skutečný (reálný) nikoli domnělý, nesmí jít o žert, hru

2. útok přímo hrozí nebo trvá - nutná obrana není přípustná proti připravovanému útoku, který ještě bezprostředně nehrozí

- "přímo hrozící" - který má bezprostředně nastat, není třeba, aby už začal, není třeba čekat. Je možno považovat i pokus o trestný čin
- "trvajících" - útok již uskutečňovaný ale ještě neukončený - např. útočník se zmocnil násilím věci a s kořistí odchází - odnášení kořisti je ještě útokem. Proti ukončenému útoku není nutná obrana přípustná.

3. přiměřenost obrany - "zjevně" - očividně hrubý nepoměr ke způsobu útoku - na první pohled je jasné, že obrana k odvrácení útoku nebyla potřebná v takové intenzitě. Obrana musí být silnější než útok. Lze způsobit útočnickovi i větší škodu, než hrozila z jeho útoku, ale nesmí být mezi nimi hrubý nepoměr. Srovnání užitých prostředků útočníka a obránce, způsob jejich užití a výsledek. Není nutno se omezit na pasivní odrážení útoků a ustupování - lze i aktivní obrana, ale nestává se tím z obránce útočník.

Nutná obrana je právem - není povinností - obránce nemusí využít nutné obrany.

(Nutná, 2009)

Podmínky krajní nouze:

- odvrací se nebezpečí
- nebezpečí hrozí přímo, tj. bezprostředně
- nebezpečí nelze za daných okolností odvrátit jinak
- způsobený následek nesmí být zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil
- ten, komu nebezpečí hrozí, nemá povinnost ho snášet

(Krajní, 2009)

NUTNÁ OBRANA	KRAJNÍ NOUZE
<p>útok</p> <p>způsobená škoda útočnickovi samému</p> <p>přípustnost způsobení i větší škody útočnickovi</p> <p>není nutno hledat jiné způsoby vyhnoutí se útoku</p>	<p>nebezpečí</p> <p>škoda způsobená komukoliv, i tomu, kdo je bez viny</p> <p>škoda musí být zásadně jen menší, aby to mělo vůbec smysl</p> <p>je nutno hledat i jiné způsoby, jak se nebezpečí vyhnout</p>

Tab. 1: Rozdíly mezi nutnou obranou a krajní nouzí
(Krajní, 2009)

2.2.2 Neposkytnutí pomoci

Neposkytnutí pomoci (§ 207 trestního zákona)

(1) Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví, neposkytne potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví, neposkytne potřebnou pomoc, ač je podle povahy svého zaměstnání povinen takovou pomoc poskytnout, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti

(ÚZ č. 679, 2008)

V souvislosti s těmito paragrafy a jejich právními výklady bychom se měli zamyslet nad dalšími otázkami. Jak ovlivňuje jednání lidí strach, špatné zkušenosti s orgány činnými v trestním řízení, nejednoznačný výklad zákonů či neznalost základů první pomoci? Lze spoléhat na pomoc dalších přítomných osob při probíhajícím konfliktu? Jedná se o potencionální svědky události, ovšem existuje zde fenomén „syndromu nezúčastněného diváka“. V říjnu 2008 odvysílala ČT 2 dokumentární film *Efekt přihlížejícího* (2008) - Režie: Radim Špaček, Miroslav Bambušek - zabývající se tímto tématem. (Efekt, 2009)

Efekt přihlížejícího (bystander effect) je psychologický efekt, obecně vyjádřitelný takto: čím více lidí je přítomno u situace, která je nebezpečná či špatná, tím spíše nezasáhnou a nepomohou. Předpokládá se, že důvodem je úvaha: „Jsou tu určitě ostatní, kteří se už postarali (postarají) nebo pomohli (pomohou) za

nás“. Tento „efekt přihlížejícího“ zkoumali Latané a Darley. Impulsem byla událost z USA, kdy jistá Kitty Genovese byla 13. března roku 1964 napadena na newyorské ulici svým vrstevníkem Winstonem Moseleyem velmi brzy ráno po tom, co se vracela z noční směny. Volala o pomoc, ale nikdo z okolních domů se o nic nepokusil, až po chvíli jeden člověk zavolal z okna. Násilník odběhl, ale za chvíli se vrátil a dívku znásilnil a nakonec zabil. Celou dobu volala o pomoc. Její vraždu zaregistrovalo 38 lidí, nikdo z nich však nezavolal policii. Nikdo z okolních domů nezasáhl přímo, až po půl hodině byla zavolána policie. O případu se dozvěděla široká veřejnost. Byl zrekonstruován i v novinách. O čtyřicet let později se situace příliš nezměnila. Lidé stále páchají násilí a stále se najde málo těch, kteří jsou ochotni se kvůli neznámému člověku vzdát svého pohodlí. (Čechovská, 2008)

Pětikrokový model intervence

Latané a Darley vytvořili 5 krokový model pomoci (intervence), který popisuje kroky, vedoucí k aktu pomoci druhému v nouzi. Situace, kdy lidé nepomohou druhému v nouzi, se dá často vysvětlit „zastavením se“ na některém z kroků tohoto modelu.

- všimnu si, co se děje?
- je situace stav nouze?
- jsem já odpovědný?
- co můžu udělat?
- jdu do toho (rizika)?

(Efekt, 2008)

Z uvedených skutečností je zřejmé, že máme-li vyhovět všem těmto zákonným požadavkům a pohybovat se v takto nastavených mantinelech, je fyzická sebeobrana dosti problematická. Můžeme mít potíže s nepřiměřenou obranou, nutností poskytnout pomoc zraněnému a v neposlední řadě se nemůžeme spolehnout ani na pomoc ostatních lidí. Toto vše podporuje tezi, že nejlepší je se boji vyhnout před jeho započatím.

2.3 Taktika moderní sebeobranu

Taktika je z mého pohledu nejdůležitější částí výcviku sebeobranu. Podle mého názoru je zcela zásadní se boji pokud možno vyhnout a krizovou situaci zvládnout za pomoci správného taktického postupu a psychologické přípravy. Z těchto důvodů jsou v této práci využity nadčasové myšlenky Nicolla Machiavelliho a tímto způsobem je možné je považovat za příspěvek teorii výcviku různých sebeobraných a úpolových systémů. Nelze se donekonečna učit jen techniky, ale pokud možno zúročit zkušenosti a současně s výukou technik se plnohodnotně věnovat také taktické a psychologické přípravě. Pokud by to pomohlo jen minimálně snížit agresivitu a bezohlednost, provázené zbytečnými konflikty, zraněními či v nejhorším případě i úmrtími mezi lidmi v naší společnosti, považoval bych to za velké vítězství. V těchto postupech vidím možnou cestu.

2.3.1 Taktika a strategie

Pro pochopení souvislostí je nutné si vysvětlit základní pojmy:

Strategie – základní způsob vedení války, nejvýznamnější součást vojenského umění; válečné operace vedoucí k dosažení základních cílů

- obecný způsob, postup, jímž určitá osoba řeší problémy

Taktika - způsob vedení a řízení boje

- promyšlený postup při nějaké činnosti, v nějaké situaci

(Akademický, 2001)

Výraz taktika má svůj základ v řeckém slově *taktos*, což znamená „uspořádaný“. Pojem taktika označuje cílené řízení vojenských útvarů, jejich přesunů a palby. Taktika představuje pokus o dosažení přehledu o situaci na bojišti, zahaleného mlhou válečného zmatku, a dosažení konečného vítězství nad nepřítelem. (McNab, 2007)

Taktikou se chápe způsob řešení širších a dílčích úkolů, realizovaných v souladu s pravidly daného sportu. Spočívá ve výběru optimálního řešení strategických a taktických úkolů. (Dovalil, 2002)

Veškerá činnost, související s válkou se neobejde bez taktiky. Ve vojenské teorii je přisouzena zvláštní důležitost čtyřem složkám: palebné síle, pohyblivosti, překvapivosti a obraně. (McNab, 2007)

Slova taktika a taktický se v poslední době stávají velmi populárními. Ačkoliv mají svůj přesný význam, jsou často využívána jako komerční zaklínadla, lákající zákazníky na „magii“ speciálních jednotek. Co však skutečně je taktika? Náplní jakékoliv taktiky jsou co neoptimálnější způsoby použití technických prostředků (ať jde o techniky boje beze zbraně nebo střelecké dovednosti). Stručně řečeno technika říká, co použít, a taktika, kdy to použít. Přes nespornou rozdílnost situace tréninkové a bojové je tu i mnoho významných podobností. To dává oprávnění k vytvoření určitých schémat řešení s cílem o něco zmenšit nutnost improvizace v časové tísní reálné bojové situace. (Černý, 2004)

Taktický postup může být názornou ukázkou toho, jak řešit napjaté situace a jakým způsobem vést služební zákrok. V tomto případě neplatí žádná pravidla, podle kterých by měl válečník postupovat, jelikož válku nelze detailně řídit. Naproti tomu vystupuje druhá strana, která je zákeřná, nebude humánní a bude využívat všemožné prostředky tak, aby pachatel obránce překvapil, ohrozil nebo dokonce paralyzoval pro jeho vlastní přežití a využil tento stav k úniku z dané situace. (Holoubek, 2005)

Kritickou otázkou sebeobrany je „kde vzít čas?“ případně „kde a jak čas ztrácíme?“. Otázku lze ovšem převést do praktičtější podoby, a to „kdy pro nás situace začíná?“. Odpověď je zdánlivě prostá: předvídat a pokud možno začít situaci řešit dříve, než nabude konfliktní podoby či její nejhorší varianty – násilného střetnutí. Je nutné si uvědomit, že by se mohlo bojovat ještě dříve, než se skutečně bojovat začne. Při všední denní záležitosti, jako je řízení automobilu, se člověk taktéž dostává do nebezpečných situací, kde jde nezářídka o zdraví a životy. Nikomu není nutné vysvětlovat, že je důležité se snažit dopředu předvídat určité rizikové momenty. Proč tedy nikdo nevnímá jiná rizika? Zejména za tmy, ve „vyhlášených čtvrtích“, na opuštěných místech (mosty, podchody, parky, lesíky...) V těchto případech by se měl člověk snažit neustále předjímat, co by se mohlo stát. Je to vlastně neustálé podvědomé monitorování okolního světa. Každý, kdo chce přejít frekventovanou vozovku, se opatrně rozhlédne, aby se mu

nic nestalo. Proč ale na liduprázdných místech lidé často vůbec nereagují na cizí přítomnost za sebou a nejsou opatrní na rohy, kouty a místa potencionálních úkrytů pro útočníka? Víra, že „mě se to nestane“ je zřejmě přirozenější a přijatelnější, než pro mnohé takový „podezřívavý přístup“. Pokud se člověk řadí do skupiny „těch opatrnějších“, má možnost si ke své obraně pořídit nějakou zbraň. To ovšem neznamená, že si může dovolit více riskovat a pouštět se někam, kam by jinak nešel a že samotná zbraň za něj vše vyřeší. Je to jen malá část, ovlivňující případný úspěch. (Černý, 2004)

Součástí prvního taktického úseku – předvídání a předcházení konfliktu – je také alespoň povšechná představa o možném soupeři. Na rozhodnutí potencionálního útočníka prokazatelně působí znaky chování a vzhledu druhých osob, které vědomě či intuitivně vyhodnocuje a na jejichž základě vybírá vhodnou oběť. Mezi tyto znaky můžeme zařadit:

- slabší fyzický vzhled
- známky nepozornosti (např. telefonování z mobilního telefonu, poslouchání hudby, čtení novin apod.)
- nejisté vystupování (váhavost, nerozhodnost, projevy strachu...)
- nápadné zavazadlo
- draze vypadající oděv
- ženské pohlaví
- vyšší věk
- osamocenost
- chlubení se nějakou drahou věcí (může to být i vlastní zbraň)

Potencionální útočník zřejmě ví nebo předpokládá o potencionální oběti, že:

- je pro ni tato situace nezvyklá a nebude ji umět řešit
- má proti ní časovou výhodu v rozběhlé útočné aktivitě, očekává vznik úleku, strnutí, ústupu nebo jiné podobné reakce
- oběti záleží na mínění okolních lidí a nebude chtít být považována za násilníka nebo hrubě se chovajícího člověka
- bude váhat s fyzickým útokem, aby nedošlo k újmě nezúčastněným osobám

- není jednoduché dopátrat z pohledu přítomných svědků „kdo za co může“ (z útočníků se stávají „oběti“, ač situaci sami vyprovokovali nebo někoho poškodili)

(Černý, 2004)

2.3.2 Psychologická příprava

Poplachová reakce

Je známou pravdou, že úspěšné vyřešení sebeobrané situace je z 80 % dáno psychickým stavem, význam techniky a taktiky nepřesáhne zbylých 20 %. V psychické přípravě je nutné vyřešit otázku, jak psychicky zcela neselhat a v jediném okamžiku nezahodit naučené technické a taktické postupy. Psychickému selhání v bojové situaci je již desítky let věnována rozsáhlá diskuse a panuje jasná shoda v tom, že jednou z hlavních příčin je tzv. poplachová reakce. (Černý, 2004)

V mozku existuje přímý spoj mezi našimi smysly a centrem emocí. Signály ohrožení jsou pro lidské emoční centrum jedním z nejsilnějších druhů podnětů. Vývojově se jedná o velmi starou oblast mozku a zastaralá je i jeho reakce - boj nebo útek. (Koukal, 2005)

Ovšem boj na té nejprimitivnější úrovni (rozhodně to není např. cílené ovládání střelné zbraně případně použití technik sebeobrany či bojových umění). Poplachová reakce způsobuje takové nepříjemnost jako je pocit strachu až paniky se zkratkovitým a iracionálním chováním, třes rukou, zrychlené a silně pocíťované bušení srdce, pocení, tuhnutí svalů nebo tzv. „tunelové vidění“. Zapojení mozkové kůry k plnému uvědomění a zhodnocení bude následovat až poté. Mezi mozkovou kůrou a centrem emocí však existuje oboustranná komunikace, z čehož vyplývá, že rozum může naše emoční centrum již dopředu usměrňovat. K tomu je však nutný předpoklad, že předejdeme náhlému překvapení. Klíčovým momentem je tedy být pozorný k situaci kolem sebe, mít vytvořený předběžný plán a začít s řešením dříve, než přeroste naše schopnosti a ovládne nás strach. Je žádoucí klidná, volně plynoucí pozornost, připravená věc řešit na základě nacvičených dovedností. Nutno říci, že úplně stejným nepřítelem jako je ustrašenost je dychtivé bojové nasazení (lovecký instinkt, „syndrom

Superman“). Zhostí-li se situace včas rozum, nemusí se poplachová reakce projevit v tak bouřlivé podobě, že nevyužijeme naučené dovednosti. Z uvedeného vyplývá nezbytnost cvičení a zkušeností ze situací, které sebeobraně situaci budou co nejvíce podobné. (Černý, 2004)

Psychologická příprava

Ve výuce sebeobraně je situace v oblasti psychologické přípravy dosti problematická. Omezuje se pouze na to, že útočník je brutální a všeho schopný a podle toho je třeba se také chovat. Přijímání tohoto vzorce řešení konfliktu a následných postupů ovlivňuje i náš každodenní život plný agresivního chování. Skoro denně se setkáváme s arogantními lidmi, kteří si myslí, že mohou beztrestně porušovat zákony a každý, kdo jim jen i zdánlivě překáží, musí být poučen, nejlépe cestou fyzického násilí. Omezení psychologické přípravy na řešení takovýchto situací v návaznosti na použití technických a taktických prvků vede k roztáčení spirály násilí. Člověk, který přišel cvičit sebeobranu, se při výuce často setká pouze s razantními řešeními, která pak použije i tam, kde to ani není třeba. Má tendenci přeceňovat reálné nebezpečí a může sám vyhrotit situace, které mohly být řešeny smírem bez fyzického napadení. To neznamená, že není nutné umět řešit konfliktní situace rychle a radikálně. Naopak. V některých situacích je třeba postupovat rozhodně a razantně a také je důležité umět se psychicky vyrovnat s následky, které z takového postupu vyplynou (zranění způsobené útočníkovi, vlastní zranění, právní důsledky atp.) Znalost tvrdých, nekompromisních (likvidačních) technik nemá být tedy cílem, ale prostředkem na získání sebedůvěry a s tím související větší psychické odolnosti, která umožní hledat i jemnější postupy řešení konfliktů, např. vymluvit oponentovi jeho agresivní chování, útočný záměr. Psychologická příprava je o to složitější, že neexistuje jednoduchý návod na to, jak psychicky zvládnout sebeobraně situace. Sebelepší trénink nikdy nenahradí zkušenost z řešení reálné situace. Je povinností každého učitele a instruktora sebeobraně, aby se snažili maximálně přibližovat výuku k řešení reálných konfliktních situací. Je třeba hledat a nacházet metody a postupy psychologické přípravy, které využijí technickou a taktickou část výuky,

podpořenou dobrou kondicí, ke zvládnutí skutečných konfliktů reálného života. (Novák, 2007)

V teorii konfliktu (řešení sebeobrané situace) se musíme posunout dál než jen k řešení fyzického útoku. Současná teoretická i praktická výuka sebeobrany se soustředí jen na řešení konfliktu od momentu, kdy přerostl do situace, v níž se na nás někdo rozhodl fyzicky zaútočit. Uvádí postupy řešení samotného útoku vedoucí k jeho zastavení, odvrácení a následné kontrole útočníka.

(Psychologická, 2009)

Sebeobrannou situaci (fyzický útok) můžeme rozdělit do tří časových (reakčních) pásem:

1. Úvodní část konfliktu

Jde o dobu, kdy konflikt začíná a nedošlo k reálné hrozbě fyzického napadení. Z pohledu taktiky jsme mimo dosah oponenta, včetně jeho zbraní (mimo střelných). Máme tedy dostatek prostoru a času konfliktu zabránit. K tomu vede dostatečná předvídatost a citlivost, která umožní včas a přesně rozpoznat příznaky hrozícího nebezpečí a umožní nám tak zamezit gradaci konfliktu i případnou cestou vynuceného použití technicko-taktických prostředků. V této části konfliktu je ještě možno volit jemnější technické prostředky s menšími následky pro útočníka. Máme šanci, že konflikt nakonec vyřešíme v přátelském duchu.

2. Fyzický útok

Právě a pouze na tuto část se soustředí výuka většiny sebeobraných systémů. Potenciální fyzické řešení konfliktu se stává reálným. Z oponenta se stává útočník. Roste jeho agresivita projevovaná důraznějšími verbálními i neverbálními projevy. Jeho chování ztrácí racionální kontrolu. Zvyšuje se pravděpodobnost útoku, útok přímo hrozí. To je okamžik, kdy již není čas na hrdinství a fair play. Pokud to jde, volíme útek. Pokud to nejde, soustředíme se pouze na neverbální projevy útočníka, verbální potlačíme. Hledáme vhodný okamžik pro útok, a pokud ho promeškáme, volíme obranu s následným protiútokem. Konflikt tedy řešíme technicko-taktickými prostředky s cílem zamezit útoku, odvrátit ho, s následnou kontrolou či likvidací soupeře.

3. Zvládnutí postkonfliktní situace

Tato fáze je nejméně propracovanou částí psychologické přípravy. Najít psychologické metody redukce následné reakce organismu na stres je velmi složité. Dostavuje se stav mentální a fyzické vyčerpanosti, pomalu odeznívají vyplavené stresory a navrací se energie. Pokud obránce způsobí útočnickovi značná či rozsáhlá poranění nebo ho dokonce usmrtí, mohou se dostavit závažné psychické stavy, vyžadující péči odborníků. Ještě pravděpodobnější psychické problémy nastanou v případě, kdy se obránce neubrání nebo nedokáže ochránit blízkou osobu. (Novák, 2007)

3. ANALÝZA ZDROJŮ PRO TAKTIKU MODERNÍ SEBEOBRANY Z VYBRANÝCH DĚL NICOLLO MACHIAVELLIHO

VLADAŘ

V následující části je na vybraných citátech z knihy ilustrována návaznost na taktiku moderní sebeobranu:

Kapitola třetí - O smíšených knížectvích

„Žádný kníže, ani ten sebelépe vyzbrojený, se neobejde bez přízně alespoň určité části obyvatel na novém území.“

- taktika boje proti skupině útočníků, získat část přihlížejících na svou stranu

„Odstranit dosud vládnoucí rod.“

- taktika boje proti skupině útočníků, eliminace vůdce skupiny

„Protivníky buď musíme zahrnovat laskavostmi, nebo je zničit, protože za malé urážky a za malá příkoří se mohou ještě mstít, za velké však už nikoli.“

- taktika boje proti skupině útočníků, verbální obrana před střetem, návaznost několika technik při boji, eliminace útočníka po úspěšné obraně

„Všímat si totiž nejen problémů současných, ale předvídat i budoucí a předcházet jim.“

- psychická odolnost před bojem, kontrola okolí, nesoustředit se pouze na jediného útočníka, předejít útoku aktivní obranou

„Počítáme-li s něčím předem, máme čas si všechno rozmyslet a zavčas jednat. Když se však pohroma nečekaně přiblíží, bývá už na lék pozdě.“

- klidné a rozvážné jednání, nenechat se překvapit

„První chyba a omyly pak nutně plodily další.“

- načasování, užití správných technik

Kapitola pátá - O tom, jak vládnout městům a knížectvím, jež žila svobodně, pod vlastními zákony, než byla dobyta

„Obyvatelé zvyklí poslouchat se neumějí dohodnout na novém, svobodně však žít také nesvedou, pak nastává ta pravá chvíle pro dobyvatele.“

- načasování, moment překvapení

Kapitola šestá - O nových knížectvích dobytých vlastní zbraní a vlastními schopnostmi

„Nelze jít nikdy navlas stejnou cestou a dojít dokonalosti těch, jež napodobujeme.“

- při nácviu technik sebeobrany nekopírovat přesně instruktora

„Je v lidské přirozenosti nevěřit novotám, dokud člověka zkušenost nepřesvědčí nezvratnými důkazy o jejich užitečnosti.“

- pozor na zákeřné zbraně a vymoženosti moderní doby (paralyzéry, teleskopické obušky, vyhazovací nože, ...apod.)

Kapitola osmá - O těch kdo dosáhli moci zločinem

„Vynalézavost v boji.“

- sebeobrana není sport - překvapivost, rychlost, snad i zákeřnost technik

„Zda je násilí užito v nejnutnější míře, či ne. Pokud je vůbec lze ospravedlnit, pak pouze zpočátku, jako akt sebeobrany.“

- Machiavelli nebyl neetický, při boji o život je násilí ospravedlnitelné (nutná obrana)

Kapitola desátá - O knížectvích v časech ohrožení

„Kdo nemá dost sil, aby se s nepřítelem střetl na otevřeném bojišti, má jedinou možnost: hájit se za hradbami.“

- využití taktického přemístění, okolního prostředí či terénu

„Je v lidské přirozenosti vyhybat se riskantním podnikům, a tak si každý dvakrát rozmyslí zaútočit na někoho, kdo pevně drží město.“

- zvážit své možnosti, neriskovat

Kapitola dvanáctá - O druzích vojsk a o žoldněřích

„Žoldněřská vojska jsou nevhodná, protože je nedisciplinované, nespolehlivé a hamizné; má sice plná ústa statečnosti, ale tváří v tvář nepříteli vezme při první příležitosti do zaječích.“

- nenechat se zmást zjevem, zastrašováním

Kapitola čtrnáctá – O úkolech panovníka ve věcech vojenských

„Mezi ozbrojeným a neozbrojeným není rovnováha.“

- taktika boje proti ozbrojenému útočníkovi

„Panovník nikdy nesmí zapomínat na výcvik a v míru o něj musí dbát ještě daleko víc než za války. Cvičení jsou jednak praktická a jednak duševní. Musí dbát na výcvik vojska a udržovat je v pořádku, ale i on sám musí často jezdit na lov, a tak si otužovat tělo, aby přivyklo strážním. Kromě toho se musí seznamovat s krajinou, poznávat její charakter.“

- psychický a fyzický výcvik, řešení modelových situací, místní znalost

„Díky tomuto neustálému procvičování taktiky se nikdy nemohlo stát, že by ho jakákoli situace zastihla nepřipraveného a bezradného.“

- dlouhodobý nácvik techniky a taktiky, předvídavost, odhad soupeře

Kapitola patnáctá – O věcech, za něž se lidem, a především knížatům, dostává pochvaly nebo potupy

„Pokládám za vhodnější dívat se na věci tak, jak se mají ve skutečnosti, než jak se zvnějšku jeví. Je totiž velký rozdíl mezi tím, jaký život je a jaký by měl být. Ten, kdo si nevšimá reality a nechce vidět, jací lidé jsou a staví spíše na svých přáních a představách, jak by svět vypadat měl, nedopadne dobře.“

- realita dnešní doby, vzrůstající brutalita, strach pomoci napadenému, nejasný výklad zákonů v ČR (ochrana útočníka na úkor oběti)

Kapitola osmnáctá – Jak má vládce plnit dané slovo

„Panovník ovšem musí umět i z živočišné říše vybírat. Měl by dávat přednost lišce a lvovi. Lev nepostřehne léčku, liška si neporadí s vlky. Měl by tedy být bystrý jako liška a silný jako lev. Kdo myslí, že vystačí se silou, tomu nepatří do ruky žezlo.“

„Kdo chce být dobrým vládcem, musí být mazaný jako liška, musí to však umět zastříť a mást protivníka.“

- vynalézavost v boji, sebeobrana žen, seniorů a mládeže

„U panovníků vždycky rozhoduje výsledek jejich konání. Je-li úspěšný, i prostředky, jimiž úspěchu dosáhl, se lidem nakonec zdají zcela v pořádku.“

- předejít boji, někdy i za cenu újmy na cti

Kapitola jedenadvacátá - Jak a čím se získává úcta lidu

„Sebeuvážnější rozhodnutí je však vždycky spojeno s rizikem. Tak už je ten náš svět řízen, že v dobré víře vykonáš to, co je v dané situaci nejmoudřejší, abys

zažehnal nebezpečí, a vzápětí upadneš do nového, mnohem horšího. Proto uvážlivý muž volí z možných zel to nejmenší.“

- trestně-právní zodpovědnost, nepřiměřená obrana

Kapitola pětadvacátá - Jakou roli hraje v lidském životě osud a jak mu čelit

„Trvale úspěšný může být jen ten, kdo se přizpůsobí měnícím se podmínkám.“

- taktika sebeobran, variabilita technik

„Lidé dospívají k vytčenému cíli rozličnými cestami: jeden opatrně, druhý zbrkle, někdo násilím a jiný zas lstí, jeden trpělivostí a druhý bezohlednou rázností. Všichni mají stejnou šanci dosáhnout svého. A přesto vidíme, že když dva dělají totéž, nedopadnou stejně, anebo ačkoli jednájí naprosto rozdílně, pochodí do puntíku shodně.“

- různé styly sportů, systémů a bojových umění, využitelných v sebeobraně; filozofie v bojových uměních

(Machiavelli, 2007)

ÚVAHY O UMĚNÍ VÁLEČNÉM

Z díla vyznívá velký obdiv a inspirace k antickému válečnictví, především k římskému válečnému umění. Jedná se o nejbohatší zdroj z Machiavelliho děl. Opět byla na vybraných citátech z knihy nacházena spojitost s moderní sebeobranou.

Kniha první

„Každý, kdo něco plánuje, musí nejdřív vykonat pečlivé a uvážlivé přípravy, aby v okamžiku, kdy dojde k věci, věděl, jakým způsobem bude postupovat.“

- taktika sebeobran, rychlé rozhodování v časové tísni, automatizace technik

„Válka demoralizuje. Což může zůstat počestným občanem ten, kdo se v poli musí proměnit v proradnou šelmu a šejdíře, aby uhájil holý život?“

- morální aspekt násilí, jde však o přežití

„Římané ohrožení státu ze strany vojska předcházeli výměnou lidí. Každých patnáct let obměňovali legie, čímž dosáhli ideálního věkového složení svých jednotek. S narůstajícím věkem upadá fyzická zdatnost vojáka a naopak narůstají z toho plynoucí negativní vlastnosti – úskočnost, závistivost, intrikánství.“

- stárnutí provází každého, zkušenosti, trenérství, mistrovské stupně
„Abych ochránil své poddané, musím milovat mír, ale zároveň umět bojovat.“
- i zapřísáhlý pacifista se může dostat do složitých, život ohrožujících situací
„To, co vojákovi nedala do vínku příroda, plně nahradí cvik a zkušenost.“
- dlouhodobým nácvikem a zkušenostmi lze zmírnit rozdíly a handicapy
„Mladí vybraní chlapci získali dlouhým výcvikem dostatek zkušeností a dovedností, aby si později ve skutečných bitvách mohli vést úspěšně.“
- možnosti zařazení sebeobranu v různé míře na základních a středních školách

Kniha druhá

„Pěchota prodělávala pečlivý a náročný výcvik, který měl splňovat tři požadavky: posilovat tělesnou kondici a odolnost, učit mrštnosti a rychlosti, vést k dokonalému ovládnutí zbraní, upevňovat disciplínu a poslušnost jak při pochodu, tak v boji i při táboření. Pro cvičení se zbraní se museli obránci oblékat do brnění dvojnásobné váhy, než byla ve skutečnosti, a místo meče jim dávali hůl okovanou olovem, rovněž těžší než skutečný meč. Museli po sobě vrhat kameny, aby se naučili uhýbat a chránit si hlavu nebo tvář, ve dvojicích se učili obraně proti výpadům z boku a na nohy, učili se útočit i ustupovat. Cílem bylo naučit je jednak chránit se, ale i zasahovat nepřítele. Po těžkých cvičných nápodobách zbraní jim pak skutečné zbraně připadali lehké. Římané dávali přednost bodným ranám před sečnými, protože jsou většinou smrtelné a hůř jim protivník, bránící se náprahem k seknutí uhne. Navíc bodnutí lze opakovat rychleji než sečnou ránu. Starověcí národové mysleli i na ty nejmenší podrobnosti, protože dobře věděli, že v boji na život a na smrt může rozhodnout o výsledku i ta nejmenší výhoda.“

- inspirace výcvikem římských legií pro profesní sebeobranu (donucovací prostředky, zákroky pod jednotným velením)
„Mnoho omylů a chyb v lidském životě lze napravit, ve válce však žádnou. Neznámé situace člověka děsí a demoralizují ho.“
- psychická odolnost, potlačení strachu, stresu, může jít o život
„... běh zápas, skoky, cvičení se zbraněmi těžšími, než jsou skutečné; a přidal bych střelbu z muškety, což je nová zbraň a v současné době nutná. Zavedl bych

povinný výcvik pro všechny mladíky ve dnech, kdy nepracují. Dále bych trval na tom, aby se naučili plavat, protože přes všechny řeky mosty nevedou. Neumějí-li vojáci plavat, oklešťují veliteli operální možnosti.“

- zavádění nových zbraní v profesní sebeobraně (TASER), otázka neplavců v řadách Policie ČR

Kniha třetí

„Proti zbraním, které zasahují na dálku, má vojevůdce jedinou obranu: zajmout střelce.“

• taktika boje proti ozbrojenému útočníkovi, otázka optimální vzdálenosti
„Stále platí stará pravda a obecné pravidlo, že zbraním, proti kterým není obrany, je lépe uhnout. Tak to dělávali ve starověku, když měli co dělat třeba se slony nebo osrpenými vozy.“

- pravidlo přemístění z osy útoku při napadení

Kniha pátá

„Utajení záměrů je ve válce ze všeho nejdůležitější. Vojáci musejí být i ve vlastním zájmu přesvědčeni, že jim neustále hrozí nebezpečí, aby byli ve střehu a vždy připraveni odrážet přepady a nenadálé útoky.“

• taktika sebeobran, moment překvapení, nelze však být stále ve střehu
„Hodí se znát zvyky a kvality nepřítele.“

- vyhodnocení strategie a výkonnosti soupeře

Kniha šestá

„Utajení záměrů a budoucích akcí je základní podmínkou úspěchu.“

• načasování, moment překvapení
„Dobře také poslouží k obelstění nepřítele klamný útok s menšími silami. Šarvátkou se zaměstná jeho pozornost a cesta k úniku z obklíčení se otevře.“

- „navolňovací“ úder (atemi), použití pyrotechniky k úniku z obklíčení, klamné manévry vůči útočníkovi

„Obezřetný vojevůdce, i s tím nejlépe vycvičeným vojskem, se vždycky hledí předem vyhnout všem možným nebezpečím a nesnázím.“

- předcházení vzniku rizikových situací

„Co vyhovuje nepříteli, škodí tobě, a co vyhovuje tobě, škodí nepříteli.“

- vytvoření si co nejvýhodnějších podmínek

„Nikdy nesmíme začínat bitvu, když naši vojáci nevěří ve vítězství.“

- sebedůvěra ve vlastní schopnosti, psychická odolnost

„Prostředky, jimiž dosahujeme vítězství, zásadně posvěcuje výsledek, žádný neslouží k naší hanbě (lest, vyhladovění protivníka atd.)“

- přežít napadení, ubránit se i za cenu použití neetických metod

„Nejlepší plán je ten, který dokážeš do poslední chvíle před nepřítelem utajit.“

- nenápadnost, ukvapeně neprozradit protivníkovi své schopnosti či záměry

„Základní kvalitou dobrého vojevůdce je schopnost rozeznat nabízenou příležitost a včas se jí chopit.“

- využití chyb protivníka ke svému prospěchu

„Lidem není hrdinství vrozeno, dosahuje se výchovou, výcvikem a vytrvalostí.“

- pravidelný a systematický výcvik, slušnost, ochota pomoci druhému v nesnázích

„Disciplínou zmůžeš ve válce víc než bezhlavou odvahou.“

- rozvaha a klid, potlačit „instinkt lovce“

„Je lepší mít silné zálohy než promrhat velké množství životů svých vojáků na jeden jediný, byť i mohutný útok.“

- rozvržení sil, nespolehat se na jedinou ránu, návaznost více technik

„Znalost vlastních i nepřátelských sil je nezbytný předpoklad úspěchu.“

- víra ve vlastní schopnosti, odhad možného protivníka

„Odvaha a kázeň jsou důležitější než početní stav vojska, volba výhodného prostoru pro bitvu zas podstatnější než srdatost mužstva.“

- potlačení pocitu strachu, využití okolních podmínek ve svůj prospěch

„Všechno neznámé člověka děsí, proto je třeba umožnit vojákům poznání nepřítele dřív, než dojde k rozhodující bitvě.“

- nenechat se zaskočit (zjevem, výhružkami), odhad potenciálního protivníka

„Živelné pronásledování nepřítele vždycky hrozí tím, že se z vítěze může naráz stát poražený.“

- podcenění schopností protivníka (např. následný boj na zemi), eliminace útočnicka, aby obránce již dále neohrožoval

„Prostor bitvy určuje druh a sílu tvých zbraní.“

- respektování okolního prostředí, snažit se jej využít ve svůj prospěch
„Poznáš-li, že nepřítel prohlédl nebo předvídal tvou taktiku, okamžitě ji musíš změnit.“
 - optimální reagování na změny ve vývoji střetnutí
„Neuzavírej se radám druhých, ale o svých záměrech drž jazyk za zuby.“
 - naslouchat, své záměry utajit
„Schopný vojevůdce bojuje zásadně tehdy, když má výhodu na své straně, nebo z nezbytnosti.“
 - využití výhod ve svůj prospěch, boj jako poslední možné východisko
„Nepřítel by neměl tvou bojovou sestavu znát, ale tvoji vojáci musejí bezpodmínečně předem vědět, kudy a jak mohou přední řady v nejhorším ustoupit do zadních vojů.“
 - utajit své záměry, mít zvolenou ústupovou cestu
„Neočekávaná porážka se těžko napravuje, proto je vždycky moudré počítat i s možným nezdarem a zařídit se i pro takový případ.“
 - krizová varianta, komunikační schopnosti
„Lidé, zbraně, peníze a chleba jsou hybné páky války. Jen první dvě jsou však nezbytné, protože ozbrojený člověk si v případě nutnosti ty druhé dvě dokáže opatřit nikdy však naopak.“
 - výhoda ozbrojeného člověka pro možný střet s protivníkem
„Skromnost a neokázalost jsou ctností, ale i výhodou vojáka.“
 - nenápadné, nevyzývavé chování
- (Machiavelli, 2001)

ROZPRÁVY O PRVNÍCH DESETI KNIHÁCH TITA LIVIA

Nejobsáhlejší ze tří děl Machiavelliho, ze kterých bylo čerpáno pro tuto práci, je zaměřeno především na Římskou republiku a lze zde nalézt velkou inspiraci pro politiku. Pro účely taktiky sebeobrany již zdrojů není tolik, jako v předchozích dvou knihách *Vladař* a *Úvahy o umění válečném*, přesto několika stojí za to věnovat pozornost.

DRUHÁ KNIHA ROZPRÁV

Kapitola dvanáctá – O tom, zda je lepší vyrazit do útoku, nebo vyčkat, hrozí-li nám napadení

„...kdo útočí, bojuje s větší sebedůvěrou a odvahou.“

- obrana za použití protiútoků, vydržet první úder, nedostat se do defenzivy

Kapitola čtrnáctá – O tom, že na hrubý pytel patří jen hrubá záplata

„Zdrženlivost a skromnost vůči zpupnému člověku či národu nikdy není na místě. Kdo ustupuje ze strachu před bojem, stejně se boji nevyhne, protože s jídlem roste chuť a zbabělost dodává druhé straně drzosti. Když však místo ústupků vezme rozum do hrsti a začne zbrojit, i když je slabší než zpupný vyděrač, jeho prestiž stoupne. To platí tehdy, máš-li co dělat s jedním nepřítelem. Když je jich víc, musíš velmi obezřetně vážit co a komu postoupit. A i tehdy, jestliže se už válce nedá zabránit, měl bys hledět získat na svou stranu toho, kterému jsi prve ustoupil, a zrušit jeho svazky s těmi ostatními.“

- neustupovat hrubosti, zastat se druhého, ochota pomoci jinému v nesnázích, taktika boje proti skupině

Kapitola čtyřicetá – O tom, že urážky a popichování nevedou nikdy k snadnějšímu vítězství nad nepřítelem

„Jedno z nejmoudřejších přísloví je mluvit stříbro, mlčet zlato. Osočování a popichování jenom rozdmýchávají nenávisť a ta zas živí touhu po odvetě.“

- Zvládání emocí, nevyprovokování konfliktu, verbální komunikace

Kapitola pětadvacátá – O moudrosti přísloví „Lepší vrabec v hrsti...“

„Urážky na adresu nepřítele většinou pramení z pýchy a z předčasného járotu nad vlastním, nečekaným vítězstvím. Takový citový výbuch vždycky láme zábrany a svádí na scestí nejen ve slovech, ale hlavně v činech. Člověk ztrácí míru, neví kdy přestat, a pro momentální uspokojení zpravidla ztrácí všechno.“

- uspokojení z prvního úspěchu při obranné akci, následná eliminace protivníka

TŘETÍ KNIHA ROZPRAV

Kapitola jedenáctá - O tom, že slabší nemusí vždycky prohrát, že stačí vydržet první úder

„Tímto historickým exkursem jsem chtěl ukázat, jak i jednotlivec si může poradit s přesilou silnějších soupeřů a že se dá často mnohem více pořídit s jednotlivcem

než s větším počtem lidí. Jednotlivec má větší prostor pro manévrování, může narušit jednotu nepřátel a tím je oslabit. Vždycky tedy jde za podobných situací o to vydržet první úder a získat čas. Jednotlivec ani stát tedy nemusí nutně skončit prohrou ani proti velké přesile, znají-li způsob, jak rozdělit nepřátelský blok.“

- taktika boje proti skupině útočníků, využití okolního prostředí v obráncův prospěch

Kapitola sedmatřicátá – O tom, jak je důležitá předběžná znalost nepřítele, a o různých způsobech jeho poznávání

„Každý moudrý vojevůdce ví, jak může být jeho vojsku nebezpečný nepřítel pověstný válečnickou zdatností, když se s ním dosud nikdy nestřetlo. Proto se už od pradávna hledaly způsoby, jak zbavit vojáky strachu z neznámého nebezpečí, a ještě než došlo k rozhodující bitvě, vysílali velitelé menší útvary do drobných potyček s nepřítelem, aby se seznámili s jeho taktikou a zbraněmi a na vlastní oči porovnali legendu se skutečností. Tak je zbavovali respektu a pocitů méněcennosti. Jako všechno má ovšem i toto svou stinnou stránku. Vyhraje-li v nich nepřítel, tvé vlastní vojsko bude mít ještě větší strach a v rozhodné chvíli je ochromí všeobecná panika.“

- psychická odolnost, nenechat se zastrašit zjevem či prvním neúspěchem

Kapitola devětatřicátá – O tom že velitel se musí dobře vyznat v prostoru budoucího boje

„Bez dobré znalosti terénu – všeobecné, ale i konkrétní – ani nejnápaditější velitel nic nepořídí. Jako každá věda, i válečná vyžaduje velkou zkušenost, chceme-li v ní dosáhnout dokonalosti. A tu musíme získávat od raného mládí, ne až ve vojenském věku. Staří historikové tvrdí, že národové, kteří vládli světu, vyrostli v přírodě a na lovech.“

- využití znalosti prostředí pro obranu, dlouhodobý trénink

Kapitola čtyřicátá - O tom, že válečná lest vždycky každému sloužila ke cti

„V životě se lest považuje za podlost, ve válce nikoli, vítězství dobyté s její pomocí se cení stejně vysoko jako vojenská převaha.“

- využití všech prostředků k obraně (lsti, zákeřnosti...) a přežití napadení (Machiavelli, 2001)

4. EMPIRICKÁ ČÁST

Pro dokreslení této práce a potvrzení přínosu myšlenek a úvah Machiavelliho z jeho téměř pět set let starých textů pro moderní dobu a taktiku sebeobrany byly použity dlouhodobé zkušenosti a praxí ověřené znalosti cvičitelů sebeobrany a bojových umění různých druhů a stylů.

4.1 Metodologie

Šetření bylo prováděno kvalitativní analýzou strukturovaného rozhovoru. Vlastnímu šetření předcházela rozbor vybraných děl N. Machiavelliho, uvedený v teoretické části práce. Na jeho základě byly stanoveny otázky a doplňující citace pro strukturovaný rozhovor. Podobnou metodu použil White (2006) ve své knize *Machiavelli – nepochopený muž*, kde na základě sedmi vybraných Machiavelliho pravidel hodnotí význačné politické události historie i dneška.

Hlavním cílem této práce je v teoretické části analyzovat Machiavelliho dílo z pohledu dnešní sebeobrany. V empirické části je cílem práce zjistit názory respondentů na vybrané zdroje z Machiavelliho díla pro moderní sebeobranu a možnou nadčasovost jeho myšlenek. Dokumentovat tyto informace za pomoci šetření formou strukturovaného rozhovoru a jeho kvalitativní analýzy. K tomuto účelu jsou dotazy rozděleny do tří tematických bloků jako kritérií, ve kterých je provedena i následná analýza rozhovorů:

- I. Prevence a předcházení vzniku rizikových situací, vytvoření co nejvýhodnějších podmínek na počátku případného střetnutí
- II. Reakce na změny vývoje během střetnutí, úkony po skončení krizové situace
- III. Právní prostředí v ČR pro uplatnění sebeobrany, etika v sebeobraně

4.1.1 Metody

Pro dosažení cílů této práce byla použita metoda strukturovaného rozhovoru. Jedná se o metodu, která zjišťuje subjektivní pocity, prožitky, znalosti, názory a zkušenosti vybraných lidí (respondentů), pohybujících se v oblasti výuky sebeobrany a bojových umění a kdy otázky jsou předem určeny.

4.1.2 Pracovní postup

Respondenty tvořilo pět mužů profesně spjatých s bezpečnostními složkami. Současně se jedná o zkušené vedoucí oddílů různých sebeobránných systémů a bojových umění. Rozhovory byly prováděny v období 2. – 28. 3. 2009 v kanceláři Sportovního klubu policie KOMETA, Bauerova 5, Brno - Pisárky. Dotazovaní odpovídali v osobním kontaktu, samostatně, vše bylo zaznamenáváno na digitální záznamník Mpio One. Při nejasnostech ve formulaci otázek byly kladeny doplňující otázky. Následně byly rozhovory zpracovány a vyhodnoceny.

4.2 Otázky pro rozhovor

Otázky pro strukturovaný rozhovor byly formulovány na základě analýzy vybraných Machiavelliho děl, uvedených ve třetí kapitole této práce, a které podle mého názoru mohou korespondovat s taktikou moderní sebeobrany. Každá otázka je doplněna o související citáty, ke kterým se v závěru rozhovoru respondenti taktéž vyjadřují. Dotazy jsou rozděleny do tří tematických bloků, ve kterých je následně provedena i analýza rozhovorů:

I. Prevence a předcházení vzniku rizikových situací, vytvoření si co nejnvýhodnějších podmínek na počátku případného střetnutí

1. Jak lze podle Vás předejít útoku a jakou roli pro úspěšné zvládnutí krizové situace hraje podle Vás psychická odolnost?

Je v této souvislosti možné podpořit následující věty?

„Počítáme-li s něčím předem, máme čas si všechno rozmyslet a zavčas jednat. Když se však pohroma nečekaně přiblíží, bývá už na lék pozdě.“

„Všímat si totiž nejen problémů současných, ale předvídat i budoucí a předcházet jim.“

„Obezřetný vojevůdce, i s tím nejlépe vycvičeným vojskem, se vždycky hledí předem vyhnout všem možným nebezpečím a nesázím.“

2. Jak zvládnout emoce a nenechat se vyprovokovat k boji i za cenu ústupu?

„U panovníků vždycky rozhoduje výsledek jejich konání. Je-li úspěšný, i prostředky, jimiž úspěchu dosáhl, se lidem nakonec zdají zcela v pořádku.“

3. Jaký máte názor na připravenost k boji v každém okamžiku?

„Utajení záměrů je ve válce ze všeho nejdůležitější. Vojáci musejí být i ve vlastním zájmu přesvědčeni, že jim neustále hrozí nebezpečí, aby byli ve střehu a vždy připraveni odrazit přepady a nenadálé útoky.“

4. Jak hodnotíte strach lidí pomoci druhému v nesnázích?

„Pokládám za vhodnější dívat se na věci tak, jak se mají ve skutečnosti, než jak se zvnějšku jeví. Je totiž velký rozdíl mezi tím, jaký život je a jaký by měl být. Ten, kdo si nevšímá reality a nechce vidět, jací lidé jsou a staví spíše na svých přáních a představách, jak by svět vypadat měl, nedopadne dobře.“

„Zdrženlivost a skromnost vůči zpupnému člověku či národu nikdy není na místě. Kdo ustupuje ze strachu před bojem, stejně se boji nevyhne, protože s jídlem roste chuť a zbabělost dodává druhé straně drзости. Když však místo ústupků vezme rozum do hrsti a začne zbrojit, i když je slabší než zpupný vyděrač, jeho prestiž stoupne.“

5. Jak odhadnout protivníka a nenechat se jím zastrašit?

„Mnoho omylů a chyb v lidském životě lze napravit, ve válce však žádnou. Neznámé situace člověka děsí a demoralizují ho.“

„Všechno neznámé člověka děsí, proto je třeba umožnit vojákům poznání nepřitele dřív, než dojde k rozhodující bitvě.“

II. Reakce na změny vývoje během střetnutí, úkony po skončení krizové situace

6. Jakou roli podle Vás hraje v sebeobraně načasování a moment překvapení, lze aplikovat rčení, že „nejlepší obrana je útok“?

„Utajení záměrů a budoucích akcí je základní podmínkou úspěchu.“

„...kdo útočí, bojuje s větší sebedůvěrou a odvahou.“

„První chyba a omyly pak nutně plodily další.“

7. Jak postupovat při útoku skupiny útočníků?

„Žádný kníže, ani ten sebelépe vyzbrojený, se neobejde bez přízně alespoň určité části obyvatel na novém území.“

„Odstranit dosud vládnoucí rod.“

„Protivníky buď musíme zahrnovat laskavostmi, nebo je zničit, protože za malé urážky a za malá příkoří se mohou ještě mstít, za velké však už nikoli.“

8. Jaké prvky preferujete v boji proti ozbrojenému útočníkovi?

„Mezi ozbrojeným a neozbrojeným není rovnováha.“

„Lidé, zbraně, peníze a chleba jsou hybné páky války. Jen první dvě jsou však nezbytné, protože ozbrojený člověk si v případě nutnosti ty druhé dvě dokáže opatřit nikdy však naopak.“

9. Jaký smysl má podle Vás možnost využití okolního prostředí k vlastní obraně?

„Prostor bitvy určuje druh a sílu tvých zbraní.“

„Co vyhovuje nepříteli, škodí tobě, a co vyhovuje tobě, škodí nepříteli.“

„Odvaha a kázeň jsou důležitější než početní stav vojska, volba výhodného prostoru pro bitvu zas podstatnější než srdnatost mužstva.“

„Kdo nemá dost sil, aby se s nepřítelem střetl na otevřeném bojišti, má jedinou možnost: hájit se za hradbami.“

10. Jaký zaujímáte postoj k následné eliminaci protivníka po úspěšném odražení jeho útoku?

„Zda je násilí užito v nejnutnější míře, či ne. Pokud je vůbec lze ospravedlnit, pak pouze zpočátku, jako akt sebeobrany.“

„Živelné pronásledování nepřítele vždycky hrozí tím, že se z vítěze může naráz stát poražený.“

„Urážky na adresu nepřítele většinou pramení z pýchy a z předčasného járotu nad vlastním, nečekaným vítězstvím. Takový citový výbuch vždycky láme zábrany a svádí na scestí nejen ve slovech, ale hlavně v činech. Člověk ztrácí míru, neví kdy přestat, a pro momentální uspokojení zpravidla ztrácí všechno.“

III. Právní prostředí v ČR pro uplatnění sebeobrany, etika v sebeobraně

11. Jaký problém pro Vás představuje nepřiměřená obrana?

„Sebeuváženější rozhodnutí je však vždycky spojeno s rizikem. Tak už je ten náš svět řízen, že v dobré víře vykonáš to, co je v dané situaci nejmoudřejší, abys zažehnal nebezpečí, a vzápětí upadneš do nového, mnohem horšího. Proto uvážlivý muž volí z možných zel to nejmenší.“

12. Jak vnímáte zákeřnost a ospravedlnitelnost násilí při sebeobraně, lze aplikovat pro sebeobranu myšlenku, že „účel svěť prostředky“?

„V životě se lest považuje za podlost, ve válce nikoli, vítězství dobyté s její pomocí se cení stejně vysoko jako vojenská převaha.“

„Válka demoralizuje. Což může zůstat počestným občanem ten, kdo se v poli musí proměnit v proradnou šelmu a šejdiře, aby uhájil holý život?“

„Prostředky, jimiž dosahujeme vítězství, zásadně posvěcuje výsledek, žádný neslouží k naší hanbě (lest, vyhladovění protivníka atd.)“

13. Jaký máte názor na detailní kopírování technik instruktora (sebeobrany, bojového umění apod.)?

„Nelze jít nikdy navlas stejnou cestou a dojít dokonalosti těch, jež napodobujeme.“

„Lidé dospívají k vytčenému cíli rozličnými cestami: jeden opatrně, druhý zbrkle, někdo násilím a jiný zas lstí, jeden trpělivostí a druhý bezohlednou rázností. Všichni mají stejnou šanci dosáhnout svého. A přesto vidíme, že když dva dělají totéž, nedopadnou stejně, anebo ačkoli jednají naprosto rozdílně, pochodí do puntíku shodně.“

14. Pociťujete vliv věku, proces stárnutí a dlouhodobého cvičení na efektivní trénink sebeobrany?

„To, co vojákovi nedala do vínku příroda, plně nahradí cvik a zkušenost.“

„S narůstajícím věkem upadá fyzická zdatnost vojáka a naopak narůstají z toho plynoucí negativní vlastnosti – úskočnost, závistivost, intrikánství.“

„Lidem není hrdinství vrozeno, dosahuje se výchovou, výcvikem a vytrvalostí.“

4.3 Odpovědi respondentů

Respondenti, kteří se účastnili mého výzkumu, jsou dle mého názoru fundovaní lidé, ať už z prostředí profesní a osobní sebeobrany, úpolových sportů či bojových umění. Z jejich odpovědí se můžeme pokusit analyzovat možný vztah Machiavelliho myšlenek k taktice moderní sebeobrany a jejich případnou nadčasovost. Za jmény respondentů je uvedena jejich profesní činnost a následující aktivity z oblasti různých sebeobranných systémů či úpolových sportů.

Mgr. Martin Zádrapa, instruktor služební přípravy Policie ČR, aikido

1. Předejít útoku lze důslednou prevencí, stručně řečeno - nedopustit střet. Za ještě důležitější považuji pro zvládnutí krizové situace psychickou odolnost. Ta nutně nemusí být spjata s nějakou vycvičeností v sebeobraně. Je běžné, že i když člověk ze sebeobraně nic nezná a ze situace se, jak se říká „nepodělá“, může konfliktní situaci poměrně úspěšně zvládnout.
2. Zvládání emocí není až tak záležitostí výcviku, rozhoduje temperament. Některé situace jsou těžko zvládnutelné již svou povahou, záleží na vypjatosti. Pro profesní záležitosti vidím nutnost práce psychologa a jeho začlenění do procesu výcviku. Částečně samozřejmě lze emoce ovlivňovat zařazením psychoautogenního výcviku.
3. Nelze být připraven k boji v každém okamžiku, aniž by to na člověku nezanechalo psychické následky. Lze se asi tři hodiny udržet ve střehu, v bojové fázi asi tři minuty. Čím déle zátěž trvá? Tím hůře pro organismus a psychiku, je to velmi vyčerpávající. Obecně je znám tzv. „vietnamský syndrom“. V dávných dobách věčných válek a konfliktů žili lidé neustále v ohrožení a byli na to připraveni. V dnešní uspěchané době však mají i vojáci v misích problémy s návratem do normální společnosti, jaksi se nedokážou „přepnout“.
4. Na vině je stoprocentně lhostejnost, podporovaná zdejšími zákony. Postupy pachatelů trestné činnosti se zdokonalují a drzost a agresivita se zvyšuje. Mám pocit, že jistým způsobem rezignují už i bezpečnostní složky. Jediný institut, který situaci pomáhá zlepšit je momentálně ochrana svědka.
5. Odhadnout protivníka je dosti obtížné, strach je záležitostí lidské psychiky. Z mých zkušeností vím, že čím schopnější protivník, tím více své bojové schopnosti potlačuje a skrývá. Může potom mít moment překvapení na své straně. Kdo naopak působí drsně a využívá zastrašování, ten příliš velké schopnosti nemá. Není to však dogma, pozor na podcenění situace.
6. Alfou a omegou je v sebeobraně čas, pohyb a vzdálenost. Když to zlehčím, pokud toto člověk zvládá, nemusí ani znát techniky... Moment překvapení je taktéž velmi důležitý, na něm je například založená možnost bránit se

slabším jedincům. Promarnění momentu překvapení v boji je nutné nahradit silou nebo technikou. K poslední části otázky lze snad podotknout, že každá defenzivní obrana je špatná.

7. Bereme-li skupinu jako tři a více lidí, lze tuto překerní situaci vyřešit vyhnutím se střetu, čili útekem. Pokud nelze utéci, záleží na okolnostech, ale není mnoho šancí...
8. Je nutné dobře vyhodnotit situaci, je-li to možné, použít ještě účinnější zbraň.
9. Využití okolního prostředí je zásadní pro obranu. Je třeba, pokud to podmínky dovolí, přimět protivníka k boji tam, kde je to pro mě výhodnější. Díky tomuto se vyhrávají „bitvy“.
10. Útočníka je nutné eliminovat natolik, aby obránce dále neohrožoval (například dostat útočníka na zem a utíkat). Aby se člověk ve zdejším právním prostředí nedostal do konfliktu se zákonem, ideální by bylo ustát střet a dalšímu konání se vyhnout – nepokračovat. Takovým způsobem však těžko docílíme toho, aby útočník obránce dále neohrožoval... Také je třeba dát si pozor na možné neposkytnutí pomoci (například útočník zůstane ležet v bezvědomí, nutné alespoň zavolat Policii a nahlásit napadení, třeba s dodatkem, že máme strach se na místo vrátit kvůli útočnickovým komplicům)
11. V našem právním systému je to, co se týká možné sebeobrany dosti špatné. Když nebudu hodnotit dvojakost výkladu práva ve stejných věcech, využívání různých děl a skulin advokáty, musím konstatovat, že vše je nakloněno spíše pachatelům trestné činnosti, než jejich obětem. Jako bonus se ještě soudní řízení u nás táhnou několik let. Útočník má možnost se rozhodnout, má možnost útoku zanechat. Obránci musí být dána příležitost hájit se, avšak tyto možnosti nemá. Hájí-li obránce cizí osoby, můžeme mluvit o morální povinnosti. Hájí-li blízké osoby, je jeho psychika takříkajíc v „jiné sféře“ a může k excesu dojít.
12. K této otázce mohu uvést, že zákeřnost je jedním z neúčinnějších prostředků v sebeobraně. Téměř se chce říci, že čím zákeřnější, tím lepší.

Nerozdávají se zde žádné body za druhé místo, může také platit, že „jsem-li druhý = jsem mrtvý“. Fair play je o medaile, do sebeobranu nepatří.

13. Detailní kopírování technik instruktora považují za nesmysl, ale znám i takové lidi. Takový člověk potlačuje svou identitu. Dalším z důvodů tento postup neschvalovat, je potřeba dodržovat proporcionalitu každého člověka, jeho jedinečnost, výšku, váhu atd. Zjednodušeně řečeno – nikdo nejsme stejní.
14. Vezmeme-li v úvahu bojovnického ducha, ten je člověku dán a věk na to nemá vliv. Bojovníkem buď člověk je, nebo není. I z těchto důvodů se dělají různé výběry podle předpokladů. V bezpečnostních složkách existuje i specializace – ne každý se hodí pro všechno. Vliv věku samozřejmě spatřuji i na sobě. Pokud člověk dlouhodobě cvičí nějaký úpolový sport či bojové umění, potřebuje občas vysadit z důvodu klasické přetrénovanosti. Hodně záleží na tom, v jakém věku začne určité aktivity jedinec provádět. Čím je člověk starší, tím hůře se učí a hůře snáší fyzickou zátěž. Měl by si vybrat aktivitu adekvátní svému věku. Hodně se věk podepisuje na kondici, u aktivních sportovců vyššího věku se již předpokládá, že techniku znají dokonale, mají zkušenosti, ale jde to, aby utkání „udýchali“. Dochází například i k tomu, že díky zkušenostem využívají z mnoha naučených chvatů pouze dva pro ně nejvhodnější.

Vzhledem ke kladeným otázkám v rámci rozhovoru mohu konstatovat, že připojené citáty z Machiavelliho díla skvěle korespondují s jejich obsahem. Nelze jinak než souhlasit. Za jediný diskutabilní moment považuji v otázce týkající se bojové připravenosti v každém okamžiku rozdílnost připravenosti k boji vojáků v dávné historii v konfrontaci s dnešní dobou a moderní sebeobranou.

Bc. Matěj Novák, vyučuje modelové situace na Vyšší policejní škole v Praze, jujutsu, aikijutsu, Keysi Fighting Method, sebeobrana žen

1. Na otázku, jak lze předejít útoku, se těžce odpovídá, velmi záleží na konkrétních podmínkách, ve které se situace odehrává. Psychická odolnost hraje podle mě zcela zásadní roli pro úspěšné zvládnutí krizové situace.

2. Zvládání emocí je záležitostí speciální přípravy. Zaměření na psychoregulaci a modelové situace.
3. Nezaměňovat ostražitost za připravenost k boji. Přímá připravenost k boji je značně vyčerpávající, proto se domnívám že „připravenost k boji v každém okamžiku“ je nemožná. V praxi je využíván systém zón, který umožňuje měnit intenzitu pozornosti a tak oddálit nástup únavy, která snižuje „připravenost“.
4. Nehodnotím, za neochotou pomoci druhému spíše vidím lhostejnost a sobectví. Částečně snad může mít vliv předchozí negativní zkušenost v souvislosti se zdejšími zákony.
5. Lze to praktickými zkušenostmi, podpořenými teoretickými znalostmi.
6. Načasování a moment překvapení jsou rozhodující faktory v sebeobraně. Ano, rčení, že „nejlepší obrana je útok“ lze aplikovat.
7. Zkusit skupině rozmluvit záměr. Další možností je například za využití zbraně zaútočit a uniknout. Nepříliš hrdinskou, ale mnohdy jedinou možností je vzdát se a neklást odpor, opět záleží na okolnostech.
8. Pokud se jedná o boj a ne sebeobranu, preferoval bych načasování a výhodnější zbraň, rychlou likvidaci, případnou kontrolu.
9. Můj názor na tuto věc je takový, že okolní prostředí může být využíváno ve prospěch i neprospěch obránce i útočníka, a to v rovině:
 - preventivní
 - taktické (např. omezení pohybu)
 - technické (improvizované zbraně)
10. Je-li myšleno eliminací usmrcení útočníka, potom je to přípustné pokud se útoky opakují a nelze je jinak zastavit. Problémem může být jednání v afektu.
11. Tento problém vidím v rovině právní i v rovině morální. Slušný člověk může mít po nepřiměřené obraně morální problém (například usmrtí otce malých dětí).
12. Ve vztahu k sebeobraně je zákeřnost přípustná v situaci, kdy bojujeme o holý život. Sama podstat sebeobraně situace je založena na

ospravedlnitelném násilí. Myšlenku „účel světi prostředky“ je zcela jistě možné aplikovat pro účely sebeobran.

13. Pokud vím, je to jedna z cest, jak se učit bojovým uměním a sebeobraně. V současné době je již tato metoda překonána. Osobně se k detailnímu kopírování instruktora nepřikláním.
14. Vliv věku pocítuji ve smyslu změny přístupu k tréninku. Stárnutí a dlouhodobé cvičení má u mě vliv na přístup k taktice, technice, prostředkům sebeobran, ale i k metodám cvičení.

S uvedenými větami z Machiavelliho díla souhlasím, jsou nadčasové. Zvláště formulace, že „účel světi prostředky“ je podstatná pro účely moderní sebeobran.

Bc. Radek Viktorin, instruktor služební přípravy Policie ČR, jujutsu

1. K předcházení potenciálnímu útoku bych řekl - nevyhledávat, neriskovat, neprovokovat a dojde-li již k něčemu – vycouvat, ukecat. Zajímavé ovšem je, že někteří jedinci problémy prostě přitahují, jak se říká „mají na to ksicht“. Psychická odolnost je velmi důležitá, podle mého názoru může souviset s vycvičeností jedince. Pokud je obeznámen s teorií a především prošel nějakým výcvikem blízkým reálným situacím (zvláště v sebeobraně žen), má určitý náskok před laikem. Prostě praxe je pro psychickou odolnost k nezaplacení.
2. Na tuto otázku se mi těžce odpovídá, jsem totiž cholerik. Je pro mě těžké se udržet, rychle „vystartuji“. Pravděpodobně hraje roli věk, čím je člověk starší a zkušenější, mění se jeho reakce.
3. Pokud nejsem takříkajíc ve „válečném stavu“, nebudu ani připraven k boji. Pokud bych byl například vojákem v Izraeli, bude má připravenost k boji, vzhledem k tamnímu stavu neustálého ohrožení, úplně jiná. Neustálá připravenost k boji, jak zněla otázka, musí nutně vést k stihomamu a psychickým poruchám.
4. Strach lidí pomoci druhému souvisí podle mého názoru s výchovou v rodině, s morálními hodnotami a s dnešním negativním přístupem lidí k životu. Nejasnost právních norem u nás a jejich nejednoznačný výklad jsou samozřejmě problém. Někteří lidé nepomohou prostě proto, že mají

strach z toho, co by mohlo následovat. Jiní naopak mají takovou povahu, že pomohou vždy i s vědomím následného právního postihu. Z nedávné doby znám případ svého známého, který chtěl v dobré víře pomoci a nyní je na něj podáno trestní oznámení.

5. Podle mě nelze protivníka odhadnout. Vzhled protivníka nehraje roli, je zavádějící.
6. Načasování a moment překvapení hrají v sebeobraně významnou roli, například překvapit útočníka plivnutím do obličeje apod. Souhlasím s tím, že nejlepší obrana je útok, obranu útokem lze aplikovat.
7. Utéct, ukecat to a dojde-li k boji, zkusit se přes útočníka stojícího na krajním postu skupiny opět dostat k úniku a útěku. Jinak existují jisté zásady pro boj se skupinou, ale podle mého názoru to není příliš reálné. Jednou z možností, pokud například požadují pouze peníze, je i vzdání se.
8. Je-li to možné, utéct. Jsou-li k dispozici, využít kryty a překážky. Pokud by došlo k boji, preferoval bych rychlé a jednoduché prvky.
9. K vlastní obraně má velký smysl využít okolního prostředí a všeho co je k dispozici. Je potřeba používat vlastní rozum, hodně také záleží na zkušenostech a praxi obránce.
10. Je to poměrně složitá záležitost, řekl bych, že jaký je útok, taková je obrana. Také může hrát roli momentální vnitřní rozpoložení obránce. Z pohledu zákonnosti je v této záležitosti velmi obtížné ustát nastavený právní rámec. Jde-li o život, nelze ani v sebeobraně, hrubě řečeno - brát rukojmí. Jednou jsem byl svědkem nějaké rvačky, kdy obránce ustál útok, hodil útočníka na betonové cestě rovnou na hlavu a nechal ho být, v domnění, že vše je skončeno. Obránce podcenil situaci a nakonec po zázračném „zmrtvýchvstání“ útočníka ještě dostal.
11. Je-li člověk dostatečně vycvičen, nevidím v tom problém. Měl by například vědět, jak ublížit méně nebo více, kam a jakou silou udeřit atd. U netrénovaného člověka může jistou roli sehrát náhoda (například nekontrolovaný pád hlavou na obrubník). Nepřiměřená obrana souvisí i s psychologíí (pudová reakce). Jde o to, jak moc velký pocit člověk má, že mu jde o život.

12. Chce-li člověk uspět v sebeobraně, čím větší provede zákeřnost, tím lépe. Vezměme například situaci, kdy se má žena ubránit muži... Násilí v sebeobraně samozřejmě ospravedlnitelné je, může také rozhodovat, jak hodně se člověk cítí ohrožený. Navíc úspěšně provedená sebeobrana může vůči útočníkovi plnit také jakousi preventivní funkci, dostane-li útočník „za vyučenou“ a příště své jednání nebude opakovat.
13. U začátečníků to považuji za zcela běžné, mnoho mladých a nadšených adeptů bojových umění kopírují například své filmové idoly a hvězdy. Mám-li svého instruktora a učím se, musím jeho techniky kopírovat. Po určité době, čím jsem starší a zkušenější, přizpůsobuji si techniky svým potřebám, dávám do nich své poznatky. Jako příměr mohu uvést, že když jsem se v první třídě učil psát, opisoval jsem a vlastně detailně kopíroval písmenka, předepsaná učitelkou. Dnes ovšem píši svým rukopisem.
14. Vidím to tak, že čím je člověk starší, tím je opatrnější, není tak dynamický. Je to spojené s fyziologií, jinak funguje organismus dvacetiletého a padesátiletého jedince. Úplně jiná je u starších cvičenců regenerace. Vliv stárnutí má u mě vliv na přístup k tréninku. Praktikuji jiný způsob přípravy a na stáří si pravděpodobně vyberu i odpovídající aktivitu, velmi mě láká tai-či.

Citované věty z dob dávno minulých lze akceptovat i pro potřeby dnešní sebeobrany, působí nadčasově.

Mgr. Pavel Přecechtěl, instruktor Speciální pořádkové jednotky Policie ČR,
judo, jujitsu, systema

1. Řešení otázky předejití útoku souvisí podle mého názoru s určitými znalostmi a připraveností jedince v oblasti sebeobrany. Připravený člověk má lepší výchozí podmínky, je schopen se s hrozícím nebezpečím lépe vypořádat a pravděpodobně nebude zaskočen. Hodně záleží na individuální situaci, ale připravení a vycvičení lidé mají zvýšenou šanci ji zvládnout. Psychická odolnost je důležitá, ale i psychicky odolný člověk může být „rozhozený“ a nezvládne krizovou situaci.

2. Zvládání emocí je vrozené (typologie temperamentu), ovšem dá se s tím pracovat, například dlouhodobým tréninkem, autoregulací, meditací. Jedná se dlouhou a náročnou cestu. Určitou roli kromě psychologie hraje i taktika a strategie. Pokud dokáže člověk soupeře „přečíst“, může jej např. slovně usměrnit a stačí to, jindy naopak raději nezasahovat. Někdy je nutné potlačit vlastní negativní stránky pro zvládnutí situace, jindy podpořit nabuzení pro boj, „zdravou“ agresivitu...
3. Dnešní doba s sebou přináší pro člověka mnohá negativa, jsme obklopeni přetechizovaným světem, hlukem... V tomto pro nás vlastně nepřirozeném prostředí je velmi obtížné mít „otevřenou mysl“. Ve svém životě jsem během studia různých bojových systémů potkal všehovšudy dva lidi, kteří v tomto směru byli připraveni. Jedná se o skutečné mistrovství, kam bychom se měli snažit dospět všichni, co se podobnými aktivitami zabýváme. Každopádně je nutné rozlišit „schizofrenii“ (neustálý strach) a připravenost k boji či ostražitost. Ani ve válečném konfliktu nelze být 24 hodin stoprocentně ve střehu.
4. Určitý podíl na strachu pomoci mají i média, ale jedná se spíše o lidskou lhostejnost a nevšímavost. Z mého pohledu se ovšem nejedná o „produkt“ dnešní doby, lidstvo to má v sobě od nepaměti. Vzpomeňme na biblický příběh o Samaritánovi... Zvláštní je u lidí jakási davová psychóza, zřejmě související s „efektem přihlížejícího“. Myslím to tak, že na nějakém osamělém místě se člověk dočká pomoci v nesnázích daleko dříve, než například v centru plném lidí. Někteří lidé se však s pomocí nijak nerozpakují, příliš nad tím nepřemýšlí a jdou pomoci. Je to zřejmě záležitost výchování a morálních zásad. V zahraničí je to podle mě podobné jako u nás.
5. Myslím, že protivníka lze „přečíst“, je to záležitost zkušeností a dlouhodobého tréninku. Někteří lidé čím větší mají strach, tím více to schovávají (tetování, hlasité verbální projevy, svaly). Můj trenér říká, že „očekávání uderu je horší, než úder samotný...“
6. Načasování je v sebeobraně velmi důležité, umí-li s ním člověk pracovat, útočník se většinou „odkryje“. Je nutné rozlišovat výcvik po duchovní

stránce a vlastní obranné techniky. Často se při výcviku technik setkávám s čekáním, až soupeř zaútočí nebo obrannými technikami na přesně dané zaútočení. To ovšem není podle mého názoru správné, chybí tam moment překvapení a cvičenci potom sami neumějí zaútočit. Pro zajímavost například karate má perfektně rozpracovanou taktiku o zastavení útoku již v myšlence soupeře.

7. Jedná se o širokou otázku, na kterou se nedá jednoznačně odpovědět. Postup při útoku skupiny souvisí s taktikou, nutností aplikovat ji na individuální situaci (například někdy je nejlepší obranou útok, jindy ne). Velmi záleží na odhadu situace – počet útočníků vynásobit faktorem x (vůle, motivace, ideologie, ozbrojenost...).
8. Umožňují-li to podmínky, pokusit se útočnickovu výhodu otočit v jeho nevýhodu, tedy odzbrojit jej. Další možnosti – použít silnější zbraň nebo jakékoliv dostupné prostředky (například proti noži použít jako štít diplomatický kufřík apod.)
9. Z hlediska taktiky je využití okolního prostředí k vlastní obraně rozhodující. Je třeba upozornit na specifika boje například ve stísněném prostoru apod.
10. Je nutné potlačit útočnickovu agresi, může to být individuální. Na někoho stačí zařvat, jiný snese x ran pěstí. Situaci nesmíme podcenit, je třeba ji mít pod kontrolou. Útočník například může předstírat zranění, obránce se otočí a on jej ze zálohy bodne nožem. Problémem může být i tzv. „instinkt lovce“, je potřeba naučit se jej potlačit. Dalším problémem jsou z mého pohledu také „nadrilované“ techniky z úpolových sportů, kde se počítají body, a utkání je vedeno duchem fair play. V sebeobraně to neplatí a úspěšným hodem na ippon boj nekončí...
11. Dosud byla situace v právní oblasti ve spojení s možností bránit se velmi špatná. V poslední době se situace legislativně lepší, změnily se některé zákony. Také u soudů lze spatřit mírný posun v rozhodování směrem ku prospěchu poškozených. Každopádně já zastávám názor, vyjádřený ve rčení, že „lepší, když tě dvanáct soudí, než šest nese“.

12. Zákeřnost a ospravedlnitelnost násilí k sebeobraně zcela jistě patří. Je nutné dát si pozor na již zmiňované problémy – tedy vybočení (exces) ze zákonných podmínek. Jinak je podle mě při boji o život oprávněný jakýkoliv prostředek.
13. Celý tento problém souvisí s délkou cvičení dané osoby. Detailní kopírování technik instruktora je podle mě nesmyslné. Z počátku se adept může snažit co nejvíce napodobovat, přiblížit se k ideálu... Toto však není účelem, kopírují se i chyby, aniž by si je člověk uvědomil. Každý člověk je jiný (délka končetin, výška, váha) a měl by si techniky, které se učí, přizpůsobit „na tělo“.
14. Zpočátku, dokud je tělo mladé, by měl být trénink úpolových aktivit zaměřen mimo technik na fyzickou kondici, získání dynamických stereotypů a morálně-volních vlastností. Postupně se zvyšujícím se věkem přecházet na jiné aktivity, založené na práci s energií, taktice, psychologii... V dlouhodobém tréninku je třeba dát si pozor na stagnaci. Také motivace k těmto aktivitám je velmi důležitá – někomu se jedná jen o to, aby se byl schopen ubránit, jiný chce jít celoživotní cestou mistrovství. Zažil jsem úskočnost, závistivost i intrikánství starších vedoucích instruktorů, kteří měli neopodstatněný pocit, že na jejich místa se tlačí ti mladší.

Myšlenky uváděné v citacích lze i dnes využít pro výcvik sebeobran. Jedná se o historické kořeny, které by s vlastními zkušenostmi měli maximálně obohatit taktiku jakéhokoliv bojového či obranného systému.

RNDr. Lubomír Znojil, vyučuje taktiku služebních zákroků na Vyšší policejní škole MV ČR v Brně, psychologie vyjednávání

1. Zodpovědět tuto otázku je dost problematické, i z banality se může rozvinout střet. Mnohým je z psychologie známa spirála agrese. Psychická odolnost je zčásti vrozená a zčásti naučená a nacvičená. Pohybuje se zde mnoho lidí, kteří mají fyzický fond na zvládnutí situace, ale nejsou připraveni psychicky. Skuteční mistři směřují prostřednictvím cvičení ke

klidu a vyrovnanosti, je jim daleké vyhledávat konflikt a ověřovat v něm své schopnosti.

2. Pro zvládnutí emocí je velmi důležité přemýšlet o situaci dopředu. Říkat si v duchu co bych dělal, kdyby... Tak člověk může předejít tomu, aby ho situace nezaskočila. Přílišná psychická zátěž totiž způsobuje přetížení organismu a může vyvolat pudovou reakci (boj nebo útek). Zajímavé je, že i když je člověk například cholerik, může na sobě ve směru zvládnutí emocí pracovat. Způsobu je více, ale dobré je začít tam, kde je nejslabší článek řetězu.
3. Pro člověka existuje jistá „stropová“ hranice připravenosti. Profesionál by se neměl dostat do tzv. bílé zóny. Osoby, projevující nějaký „stihomam“ neustálé připravenosti k boji již trpí pravděpodobně nějakou psychickou poruchou.
4. Neochota pomoci druhému v nesnázích je podle mého názoru specifikum zdejší společnosti. Problém zákonnosti je v naší republice také specifický, nejlépe to vystihuje rčení, že „každý dobrý skutek musí být po zásluze potrestán...“ V zahraničí mají jiné tradice, lidé tam ochotně pomáhají. U nás tuto situaci zlepšit bude práce na generace.
5. Schopnosti protivníka se poznají až v boji. Co se týče vzhledu, někdy oprávněně funguje tzv. haló efekt, ale nemusí to být vždy pravda. Moje zkušenost je taková, že nejvíce překvapí nenápadní bojovníci. Opravdu bývají nejlepší, obětaví, spolehliví...
6. Nejlepší je podle mě „neválčit“ vůbec. Timing a moment překvapení jsou velmi důležité a pro sebeobranu rozhodující faktory. Čím později se o nás protivník doví, tím blíže se k němu dostaneme. Zda aplikovat do sebeobranu rčení, že „nejlepší obrana je útok“ je velmi diskutabilní. Opět se zde může projevit haló efekt, tentokrát ve vztahu k okolí a potencionálním svědkům. Člověk si tak může „zadělat“ na nemalé problémy. Ve válce je to samozřejmě jinak.
7. Zde navrhuji aplikovat rčení „kdo uteče, ten vyhraje“. Boj je totiž vždy riziko. Pokud tedy k boji dojde, já bych preferoval zlomit „tým lídra“,

zaútočit na nejnebezpečnějšího člena skupiny. Odborně se uvádí souboj o post alfa-samce.

8. Použít taktéž zbraň i silnější. Kdybych měl například v boji proti útočníkovi ozbrojenému nožem na výběr, zda se bránit teleskopickým obuškem nebo střelnou zbraní, volil bych střelnou zbraň. Jak se říká, hrdinů jsou plné hřbitovy. Není-li k dispozici zbraň, je třeba si uvědomit, že se nejedná o férový boj použít cokoliv.
9. Má to nezastupitelný význam, k vlastní obraně je třeba využívat všeho, co je k dispozici. Důležité je nepřistoupit na soupeřův styl boje, o sebeobraně nelze uvažovat jako o šermířském souboji se ctí...
10. Velmi záleží na konkrétní situaci. V profesních záležitostech to nelze vůbec praktikovat. Je potřeba si vyhodnotit, zda mě útočník po mém úspěšném odražení útoku může ještě ublížit, vyhodnotit si pro a proti. Já osobně jsem zastáncem toho, že po úspěšně provedené obraně již dál nepokračovat... V boji o přežití se lidé budou chovat pravděpodobně jinak.
11. V této otázce vidím problém jisté diferenciaci společnosti, zjednodušeně řečeno slušní proti darebákům. Slušní dodržují zákony a pravidla, pracují, platí daně atd. Měli by mít také možnost bránit se těm darebákům. Opět se jedná o specifický problém naší republiky na poli práva a jeho vynutitelnosti. Mě osobně se líbí model z USA – zkráceně „můj dům, můj hrad“. Problém nepřiměřené obrany často pramení z toho, že obránce nemá patřičnou připravenost (psychickou ani praktickou). Pak dochází k tomu, že například někoho umlátí jen proto, že se velmi bojí a není schopen volní kontroly nad svým jednáním.
12. V ohrožení života je možné a nutné udělat vše, abych se z krizové situace dostal minimálně živý, ale pokud možno i zdravý. Je nutné vnímat rozdíl mezi agresorem a tím, kdo se brání. V těchto případech opravdu není čas na jemné finesy, ale na funkční a razantní techniky.
13. Nemyslím, že je to správný postup. Každý jsme jiný, využíváme při cvičení a trénování svých fyzických možností, nacházíme svůj styl. Přizpůsobujeme si techniky svým možnostem a potřebám.

14. Mladší protivník bude vždy nebezpečnější, co se týká fyzické kondice, rychlosti, dynamiky. Kde fyzické síly ubývají, nahrazují je zkušenosti. Tyto jevy, jako je vliv věku a proces stárnutí, vyplývají z fyziologie a psychologie člověka.

Všechny vybrané citáty jsou k danému tématu velmi dobře zvoleny. Po jejich přečtení musím říct, že na těchto starých moudrostech není moc co měnit, sám těžko hledám výstižnější slova k otázkám pro rozhovor.

4.4 Analýza rozhovorů

Otázky strukturovaného rozhovoru zodpovídali fundovaní respondenti profesně spjatí s bezpečnostními složkami, zkušení vedoucí oddílů různých sebeobránných systémů a bojových umění. Někteří mají za sebou i publikační činnost či vystupování v televizních pořadech s touto tematikou. Uvedené rozhovory díky své malé kvantitě slouží spíše k doplnění a dokreslení této práce. Rozhovory byly vyhodnocovány v souladu s cílem práce. Z těchto důvodů byla provedena kvalitativní analýza rozhovorů s tematickým rozdělením na tři kategorie:

I. Prevence a předcházení vzniku rizikových situací, vytvoření si co nejnvýhodnějších podmínek na počátku případného střetnutí

- předejít případnému útoku lze podle respondentů tím, že obránce vůbec nedopustí, aby nastal. Typický příklad uvádí jeden z respondentů: „Nevyhledávat, neriskovat, neprovokovat a dojde-li již k něčemu – vycouvat, ukecat.“ Na tomto se respondenti shodují, ovšem poukazují na důležitost konkrétních podmínek situace. Taktéž se respondenti shodli v tom, že určitým způsobem vycvičený jedinec má pro zvládnutí krizové situace lepší výchozí pozici. Za stěžejní pro zvládnutí sebeobránné situace považují respondenti psychickou odolnost obránce, která může být zčásti vrozená a zčásti naučená.
- za efektivní prevenci rizikových situací považují dotazovaní zvládnání emocí. Přestože jsou emoce u člověka značně závislé na temperamentu, lze je částečně ovlivňovat speciální přípravou (psychoautogenní trénink, meditace, poradenství psychologa)

- připravenost k boji v každém okamžiku je podle respondentů dlouhodobě nemožná, aniž by na lidském organismu nezanechala negativní psychické stopy (stihomam a jiné psychické poruchy). Upozorňují však na skutečnost, že nelze zaměňovat ostražitost a připravenost k boji.
- za neochotou pomoci jinému člověku v nesnázích spatřují dotazovaní lhostejnost, výchovu v rodině, morální zásady, částečně i média a především nejednoznačnost zákonů v ČR, stranicích spíše útočnickovi nežli napadenému. Jeden z respondentů uvádí jako důsledek nekvalitních zákonů v naší republice skutečnost, že „rezignují již i bezpečnostní složky“, což lze považovat za závažný signál. Další zase připomněl tzv. efekt přihlížejícího diváka, kdy všichni přítomní předpokládají, že pomůže někdo jiný, ale nakonec nepomůže nikdo.
- v odhadnutí protivníka se respondenti poměrně rozcházelí v názorech, zda to vůbec lze a jak. Shodli se na tom, že zkušenosti z výcviku nějakého sebeobránného systému napomáhají odhadu potencionálního protivníka, upozorňují však na nebezpečnost možného podcenění situace. Nápadná shoda také panovala v tom, že nejlepší bojovníci bývají ti nenápadní. Naopak jedinci, kteří svůj strach skrývají za určité projevy (hrubé verbální napadání, tetování, odhalování „svalů“) příliš nemohou překvapit. Jeden z respondentů toto komentoval citací svého trenéra, že „očekávání uderu je horší, než úder samotný...“

II. Reakce na změny vývoje během střetnutí, úkony po skončení krizové situace

- načasování a momentu překvapení přikládají respondenti významnou roli a považují je za rozhodující faktor pro úspěšné zvládnutí sebeobránné situace
- rčení, že „nejlepší obrana je útok“, považují dotazovaní za aplikovatelné a podpořili aktivní obranu proti útočnickovi
- v otázce útoku skupiny útočníků respondenti jednoznačně preferovali vyhnutí se mu a pokud možno volit útěk. Nelze-li utéci, zvažovali dotazovaní i možnost (jedná-li se např. o vydání peněženky) vzdání se. Vlastní boj se skupinou nepovažují za příliš reálný. Z taktických zásad pro

boj se skupinou uvedli dotazovaní průnik přes krajního člena skupiny (a znovu útek) a napadení vedoucího skupiny.

- v boji proti ozbrojenému útočníkovi se respondenti poměrně jednoznačně shodli na použití ještě účinnější zbraně, je-li k dispozici. Zmíněno bylo též využití krytů, překážek a jakýchkoliv dostupných prostředků.
- respondenti shodně uvedli, že využití okolního prostředí má k vlastní obraně z taktického hlediska zásadní a nezastupitelný význam.
- nutnost nepřistoupit na protivníkův styl boje, neuvažovat v duchu fair play
- dotaz na následnou eliminaci protivníka po úspěšném odražení jeho útoku vyvolal u respondentů značnou rozporuplnost a problematičnost ve formulaci odpovědí. Relativní shoda panovala v tom, že útočníka je nutné eliminovat natolik, aby obránce dále neohrožoval a skutečnost, že velmi záleží na konkrétní situaci. Existuje zde totiž hrozba ze strany zákona v podobě nepřiměřené obrany. Roli může hrát momentální vnitřní rozpoložení obránce a také reakce v afektu.

III. Právní prostředí v ČR pro uplatnění sebeobrany, etika v sebeobraně

- všichni respondenti se negativně vyjádřili k právnímu prostředí pro uplatnění sebeobrany v naší republice. Podle jejich vyjádření okolnosti vylučující protiprávnost nepodporují poškozeného (obránce), ale naopak zvýhodňují pachatele (útočníka). Z těchto nevyvážených podmínek potom pramení exces (vybočení) a problémy bránících se lidí s nepřiměřenou obranou. Jeden z respondentů k tomu uvádí: „Hájí-li obránce cizí osoby, můžeme mluvit o morální povinnosti. Hájí-li blízké osoby, je jeho psychika takříkajíc v jiné sféře a může k excesu dojít.“ A další připomíná: „Nepřiměřená obrana souvisí i s psychologíí (pudová reakce). Jde o to, jak moc velký pocit člověk má, že mu jde o život.“ Problém završil jeden z dotázaných rčením: „Lepší, když tě dvanáct soudí, než šest nese“. V poslední době lze pozorovat určitý posun v rozhodování soudů ve věcech přiměřenosti či nepřiměřenosti obrany ve prospěch bránících se.
- předejít excesu lze podle respondentů i trénovaností a připraveností jedince v oblasti sebeobrany. Jeden respondent vyjádřil svůj komentář takto: „Problém nepřiměřené obrany často pramení z toho, že obránce nemá

patřičnou připravenost (psychickou ani praktickou). Pak dochází k tomu, že například někoho umlátí jen proto, že se velmi bojí a není schopen volní kontroly nad svým jednáním.“

- zákeřnost je z pohledu respondentů zcela transparentním prvkem v taktice sebeobran. „Zákeřnost je jedním z neúčinnějších prostředků v sebeobraně. Téměř se chce říci, že čím zákeřnější, tím lepší“, uvádí jeden z respondentů. Druhý popsal: „Chce-li člověk uspět v sebeobraně, čím větší provede zákeřnost, tím lépe.“
- ospravedlnitelnost násilí taktéž respondenti podpořili. „Sama podstata sebeobrané situace je založena na ospravedlnitelném násilí“, připomíná jeden z dotazovaných. Další zdůraznil, že „úspěšně provedená sebeobrana může vůči útočníkovi plnit také jakousi preventivní funkci, dostane-li útočník za vyučenou“.
- Machiavelliho nejznámější myšlenku, že „účel světí prostředky“ pro potřeby sebeobrany všichni respondenti různými příklady jednoznačně podpořili. Respondent uvedl: „V ohrožení života je možné a nutné udělat vše, abych se z krizové situace dostal minimálně živý, ale pokud možno i zdravý. Je nutné vnímat rozdíl mezi agresorem a tím, kdo se brání. V těchto případech opravdu není čas na jemné finesy, ale na funkční a razantní techniky.“
- detailní kopírování technik instruktora dotazovaní odmítli, pouze jeden respondent má tento způsob výuky za běžný u začátečníků. Jinak respondenti jednoznačně preferovali vlastní cestu, individualismus osobnosti a proporcionalitu těla. Jeden z respondentů uvádí: „Nemyslím, že je to správný postup. Každý jsme jiný, využíváme při cvičení a trénování svých fyzických možností, nacházíme svůj styl. Přizpůsobujeme si techniky svým možnostem a potřebám.“
- respondenti se shodli, že proces stárnutí a dlouhodobého cvičení je spjat s fyziologií a psychologií člověka. Přináší složité problémy, jako je přetrénovanost a stagnace. Řešení vidí z vlastních zkušeností v přiměřenosti aktivit svému věku, ve změně přístupu k tréninku, taktice, psychologii a možnosti preferovat práci s energií.

- Vliv věku může ovlivňovat i motivace ke cvičení, kde jeden z respondentů uvedl příklad: „Někomu se jedná jen o to, aby se byl schopen ubránit, jiný chce jít celoživotní cestou mistrovství“. Na stárnutí v kontextu se cvičením lze nalézt i pozitivní zkušenosti. „Kde fyzické síly ubývají, nahrazují je zkušenosti“, uvedl jeden z dotazovaných.

Výběr citátů z Machiavelliho díla a jejich přiřazení k jednotlivým otázkám hodnotili respondenti velmi kladně. Se všemi se v souvislosti s tematikou daných dotazů ztotožnili. „Musím říct, že na těchto starých moudrostech není moc co měnit, sám těžko hledám výstižnější slova v odpovědích pro rozhovor“, uvedl jeden z dotazovaných. Jeden z respondentů spatřuje jistý rozpor v problematice připravenosti k boji, kde uvádí: „Za jediný diskutabilní moment považuji v otázce týkající se bojové připravenosti v každém okamžiku rozdílnost připravenosti k boji vojáků v dávné historii v konfrontaci s dnešní dobou a moderní sebeobranou.“ Respondenti jednoznačně podpořili nadčasovost Machiavelliho myšlenek a jejich použitelnost v taktice moderní sebeobrany.

4.5 Shrnutí

Otázky pro rozhovor vycházely z analýzy vybraných děl z rozsáhlého díla Machiavelliho, uvedené v teoretické části této práce. Odpovědi respondentů v empirické části doplnily a potvrdily cíle práce. Dostali jsme odpovědi na mnoho otázek souvisejících s dnešní taktikou a osobní i profesní sebeobranou. Respondenti se v odpovědích příliš nerozcházel, k mnoha problémům se vyjádřili naprosto shodně. Vyhodnocení rozhovorů potvrzuje možnosti začlenění myšlenek Machiavelliho jako zdrojů pro taktiku moderní sebeobrany.

Analýza rozhovorů naznačuje nutnost předejít potencionálnímu útoku na obránce pokud možno vyhnutím se fyzickému střetu za pomoci taktiky a psychologické přípravy. V těchto případech záleží na konkrétních podmínkách, vycvičení jedinci však mají výhodnější výchozí pozici pro obranu, než úplní laici. Zvládání emocí u obránce je částečně vrozené a částečně ovlivnitelné speciální přípravou. Připravenost k boji v každém okamžiku je dlouhodobě nemožné, aniž by na jedinci nezanechalo negativní psychické stopy. Neochota pomoci druhému

člověku v nesnázích pramení z lidské lhostejnosti, ale souvisí i s problematickým výkladem zákonů v České republice. Odhad protivníka a nepodlehnutí možnému zastrašování z jeho strany vnímali respondenti individuálně, s ohledem na zkušenosti a vycvičenost obránce. Za rozhodující faktory pro sebeobranu byly uvedeny načasování obrany, moment překvapení a využití okolního prostředí. Lze taktéž aplikovat aktivní obranu (nejlepší obrana je útok). Proti útoku skupiny útočníků byla preferována varianta útěk, případně vzdání se. Boj proti skupině nebyl shledán příliš reálným, opět hodně záleží na konkrétních okolnostech. Použití ještě účinnější zbraně nebo jakýchkoliv dostupných prostředků doporučovali respondenti v boji proti ozbrojenému útočnickovi. Eliminace protivníka po úspěšném odražení jeho útoku může narazit na problém nepřiměřené obrany, je však nutné docílit toho, aby již útočník obránce dále neohrožoval. Právní prostředí pro uplatnění sebeobranu je hodnoceno negativně, nevyvážené podmínky ve prospěch pachatele (útočníka) mohou vést opět k nepřiměřené obraně. Zákeřnost a násilí k sebeobraně a boji o život s určitostí patří, rčení „účel světí prostředky“ je pro sebeobranu aplikovatelný. Detailní kopírování technik instruktora provázeli zamítavá stanoviska (s výjimkou výcviku úplných začátečníků) Řešení otázky vlivu věku a stárnutí v úpolových aktivitách bylo spatřováno ve změně přístupu k tréninku. Během dlouhodobého cvičení může mít na efektivní trénink sebeobranu neblahý vliv přetrénování a stagnace. Mezi respondenty panovala jednoznačná shoda v názoru na nadčasovost a použitelnost Machiavelliho myšlenek pro taktiku moderní sebeobranu. Drobná rozporuplnost byla zaznamenána v otázce připravenosti k boji mezi dávnými válečníky a člověkem současné doby.

ZÁVĚR

Pro účel této diplomové práce a hledání zdrojů z Machiavelliho rozsáhlého díla jsem čerpal především ze tří jeho knih - *Vladař*, *Úvahy o umění válečném* a *Rozpravy o prvních deseti knihách Tita Livia*. Z děl jsem vybíral pasáže, které podle mého názoru mohou obohatit či potvrdit problematiku taktiky dnešní sebeobranu. Z několika uvedených příkladů lze dokladovat i Machiavelliho morální kvality a etický přístup. Nutno si však uvědomit v jaké době Machiavelli žil, hlavně pak, jak vypadala tehdejší Itálie. Bohužel to byla doba, která nebyla příliš nakloněna žádnému etickému jednání, kdy silnější utlačoval slabší a kde vládlo vojenské řešení konfliktů před diplomatickým. Podle mého mínění byl naprostý realista, zbavený růžových brýlí, který si byl plně vědom všech hrůz jeho doby, uvědomoval si tehdejší situaci a věděl, jaké existuje možné řešení. Napsal dílo, které je plné moudrých a užitečných rad a jehož pragmatické závěry nacházejí uplatnění i v současné době. Machiavelli byl, mimo jiné, pravděpodobně i zdatný psycholog, který měl prostudovanou osobnost člověka a věděl, jak a kdy se daný typ člověka zachová. Bezpochyby by mohl aspirovat i na úspěšného vojevůdce. Myšlenky a úvahy Machiavelliho z jeho téměř pět set let starých textů jsou z mého pohledu pro moderní dobu stále aktuální, využitelné a inspirující.

Hlavním cílem této práce bylo v teoretické části analyzovat Machiavelliho dílo z pohledu dnešní sebeobranu. V empirické části bylo cílem práce zjistit názory respondentů na vybrané zdroje z Machiavelliho díla pro moderní sebeobranu a možnou nadčasovost jeho myšlenek. Dílčími cíly této práce dále bylo ověřit, zda mohou filozofie a myšlenky Machiavelliho přispět taktice moderní sebeobranu a jejich možnou implementaci do výukových metod dnešní sebeobranu a bojových umění. Získat odpovědi na řadu otázek, vztahující se k taktice, sebeobraně, právnímu rámci pro sebeobranu, etice a filozofii sebeobranu. Dokumentovat tyto informace za pomoci šetření formou strukturovaného rozhovoru a jeho kvalitativní analýzy.

Teoretické a praktické závěry:

1. Analýzou vybraných Machiavelliho děl bylo nalezeno velké množství zdrojů, vhodných pro taktiku moderní sebeobrany. Na jejich základě byly stanoveny otázky pro strukturovaný rozhovor.
2. Mezi respondenty panovala jednoznačná shoda v názoru na nadčasovost a použitelnost Machiavelliho myšlenek pro taktiku moderní sebeobrany.
3. Právní rámec pro sebeobranu v České republice byl podroben kritice a nebyl shledán optimálním.
4. Za rozhodující faktory pro sebeobranu jsou považovány z taktiky načasování obrany, moment překvapení a využití okolního prostředí a psychologická příprava.
5. Se sebeobranou obeznámení, připravení a vycvičení lidé mají lepší výchozí pozici ke zvládnutí krizové situace.

Co je možné do budoucna na těchto problémech změnit? Především by si každý občan této republiky měl uvědomit, jaké zástupce volí do poslanecké sněmovny či senátu. Tito lidé a jejich vize potom svou činností mohou měnit neutěšenou situaci na legislativním poli. Dále důslednou medializací různých sporných případů, kdy se z obětí díky nekvalitním zákonům stávají obvinění. Marně se neříká, že media jsou „všemocná“. Všichni si můžeme všimnout, jak rychle se dávají věci do pohybu po zveřejnění v pořadech typu Reportéři ČT, Občanské judo či Na vlastní oči. Pojem „nezávislost soudů“ je u nás díky různým kauzám za několik posledních let dosti zprofanován. Přesto i v rozhodování soudců lze vyzorovat jistý posun, kdy zohledňují složitou situaci napadeného člověka, který se brání útoku. Na druhé straně je nutné konstatovat, že soudy často berou v potaz znalecké posudky. Existují tedy i soudní znalci v oboru sebeobrany a bojových sportů a umění, kteří by svými expertními posudky měli fundovaně a profesionálně posoudit možnosti, které bránci se člověk má. Schopných profesionálů, majících vliv na tisíce cvičících různého zaměření je v našem státě mnoho, samozřejmě ne všichni mohou být soudními znalci. Jednou z ovlivnitelných věcí může být i to, že během tréninků budou dávat taktické a psychologické přípravě stejnou váhu a prostor jako technické přípravě. Jednoznačným cílem nejen expertů a instruktorů různých úpolových aktivit,

sebeobrany či bojových umění, ale celé společnosti by měl být jasný požadavek, aby se slušný člověk měl mít možnost za podpory státu účinné a právně podložené obrany, je-li nějakým způsobem napaden. Nelze před bezprávím a nespravedlností, postihujícími především bezproblémové občany donekonečna zavírat oči.

Nejeden z lidí, kteří přestáli ve zdraví krizovou situaci, či přežili útok, se zmohou pouze na vyjádření, že měli prostě štěstí. Mnozí z nich připustili, že ač byli na dosah smrti, kdyby se dostali znovu do podobné situace, nevěděli by stejně, co mají dělat. Štěstí je jen křehký rákos, na který není radno všet svůj život – zvláště když existují i jiné alternativy. (Adams, 2001)

POUŽITÁ LITERATURA A INTERNETOVÉ ZDROJE

AKADEMICKÝ SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. Praha: Academia, 2001.
ISBN 80-200-0607-9

ADAMS, R. J., MC.TERNAN, T. M., REMSBERG, Ch. *Jak přežít v betonové džungli (Street survival)*. Praha: Armex, 2001. ISBN 80-86244-19-9

ČECHLOVSKÁ, M. - ČEPELÁK, V. *Filmáři se stali obětí hry na pouliční násilí – Efekt přihlížejícího (na ČT 2)* [online]. c2008, [cit. 2009-3-10] Dostupné z: <<http://kultura.ihned.cz/c1-29649840-filmari-se-stali-obeti-hry-na-poulicni-nasili-efekt-prihlizejiciho-na-ct-2>>.

ČERNÝ, P.; GOETZ, M. *Manuál obranné střelby*. Praha: Grada, 2004.
ISBN 80-247-0739-X

DOVALIL, J. *Výkon a trénink ve sportu*. Praha: Olympia 2002.
ISBN 80-7033-760-5

ĎURECH, M. *Úpoly*. Bratislava: Univerzita Komenského 2000.
ISBN 80-223-1381-5

HOLOUBEK, Petr. *Taktika boje*. Praha: Naše vojsko 2005. ISBN 80-206-0760-9

KOUKAL, M. *Zemři, vyhneš se stresu* [online] c2005, [cit. 2009-3-23]. Dostupné z: <<http://www.21stoleti.cz/view.php?cislocianku=2005102104>>.

LILLA. *Machiavelli Nicollo - Úvahy o umění válečném* [online] c2006, [cit. 2008-12-27]. Dostupné z: <<http://www.cesky-jazyk.cz/ctenarsky-denik/niccolo-machiavelli/uvahy-o-umeni-valecnem.html>>.

MACHIAVELLI, N. *Úvahy o vládnutí a o vojenství*. Praha: Argo, 2001, překlad Josef Hajný. ISBN 80-7203-391-3

MACHIAVELLI, N. *Vladař*. Praha : XYZ, 2007. ISBN 978-80-87021-73-6

MCNAB, CH., FOWLER, W. *Encyklopedie bojových technik*. Praha: Naše vojsko, 2007 ISBN 80-206-0845-1

MRÁZIKOVÁ, Z. *Machiavelli Nicollo Vladař(2)* [online] c2006, [cit. 2008-12-15]. Dostupné z: <<http://www.cesky-jazyk.cz/ctenarsky-denik/niccolo-machiavelli/vladar-2.html>>.

NOVÁK, M. *Jujutsu - více než sebeobrana*. Praha: Grada, 2007.
ISBN 978-80-247-1884-2

REGULI, Z. *Úpolové sporty (distanční studijní text)*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3700-8

ÚZ č. 679. *Trestní předpisy, Přestupky*. Ostrava: Sagit, 2008. ISBN 978-80-7208-691-7

VÍCHOVÁ, A. *Machiavelli Nicollo* [online] c2005, [cit. 2008-12-29]. Dostupné z: <<http://www.cesky-jazyk.cz/zivotopisy/niccolo-machiavelli.html>>.

WHITE, M. *Machiavelli - nepochopený muž*. Praha: BB/art, 2006. ISBN 80-7341-667-0

Zákon č. 140/1961 Sb

Efekt přihlížejícího.

URL: <

http://cs.wikipedia.org/wiki/Efekt_p%C5%99ihl%C3%AD%C5%BEej%C3%ADc%C3%ADho> [cit. 2008-11-23].

Efekt přihlížejícího (TV film).

URL: <<http://www.csfd.cz/film/249398-efekt-prihlizejiciho/>> [cit. 2009-4-5].

File: Santi di Tito - Niccolo Machiavelli's portrait.jpg.

URL: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Santi_di_Tito_-_Niccolo_Machiavelli%27s_portrait.jpg> [cit. 2009-2-27].

Krajní nouze.

URL: <<http://www.mujglock.com/krajni-nouze.html>> [cit. 2009-4-8].

Niccolò Machiavelli.

URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Niccol%C3%B2_Machiavelli> [cit. 2008-12-10].

Nutná obrana.

URL: <<http://www.mujglock.com/nutna-obrana.html>> [cit. 2009-4-8].

Psychologická příprava na útočníky.

URL: <<http://gaku-do.webgarden.cz/psychologicka-priprava-na>> [cit. 2009-3-23].

Rozpravy nad prvními deseti knihami Tita Livia.

URL: <

http://cs.wikipedia.org/wiki/Rozpravy_nad_prvn%C3%ADmi_deseti_knihami_Tita_Livia> [cit. 2009-1-22].

Sebeobrana.

URL: <http://wikipedia.infostar.cz/s/se/self_defense.html> [cit. 2009-4-2].

Resume

Diplomová práce je věnována výběru zdrojů z díla N. Machiavelliho pro taktiku moderní sebeobrany. Přináší informace o Machiavelliho životě, významu jeho díla, sebeobraně v současnosti a jejím právním rámci, taktice a psychologické přípravě.

Hlavním cílem této práce je v teoretické části analyzovat Machiavelliho dílo z pohledu dnešní sebeobrany. Zde byla zvolena metoda práce studia odborné literatury. V empirické části je cílem práce zjistit názory respondentů na vybrané zdroje z Machiavelliho díla pro moderní sebeobranu. Dokumentovat tyto informace za pomoci šetření formou strukturovaného rozhovoru a jeho kvalitativní analýzy.

Odpovědi respondentů v empirické části doplnily a potvrdily cíle práce. Vyhodnocení rozhovorů přináší možnosti implementace myšlenek Machiavelliho do výukových metod dnešní sebeobrany a potvrzuje nadčasovost jeho myšlenek.

Summary

This diploma thesis is dedicated to the selection of sources from N. Machiavellis work for tactic of modern self-defense. It is serving information about Machiavellis life, significance of his work, contemporary self-defense and its legal scope, tactics and psychological conditioning.

The main objective of this work in theoretical part is to analyze Machiavellis work from the view of contemporary self-defense. Herein was chosen technique of professional literature study. In empirical part the main goal is to find out opinion of respondents on selected source from Machiavellis works for contemporary self-defense. Document this information with the help of inquiry in the form of structured interviews and its qualitative analysis.

Answers of respondents in empirical part fill in and confirm goal of this work. Evaluation of interviews serves the opportunities of Machiavellis ideas implementation into the present educational method of self-defense and affirm timelessness of his ideas.